

Verslag concept

Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid

Datum commissievergadering	:	27 juni 2022
Commissievoorzitter	:	Mw. N.M. van der Waart
Commissie-adviseur	:	Mw. S. Neeskens
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 52 82 / neeskenss@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter	:	mw. N.M. van der Waart
Commissiegriffier	:	mw. S. Neeskens
Plv. commissiegriffier	:	mw. J. Faber
Leden van de commissie:		
50PLUS/PVDO	:	--
CDA	:	mw. W. Koning-Hoeve en mw. C.D.M. Kuiper-Kuijpers
CU	:	mw. J.K. Hoogendoorn-van der Maarl en M.C.A. Klein
DENK	:	E.S.J. Mangal (<i>via MS Teams</i>)
D66	:	mw. L. Gonggrijp, mw. A.C. Kapitein en mw. A.J.C.E. Strens (D66)
Fractie Baljeu	:	--
FvD	:	J. Dessing
GroenLinks	:	M.T. Cardol en A. Er (<i>via MS Teams</i>)
JA21	:	I.J.M. Mantel
PvdA	:	mw. A.A.J. Jellema en G.J. Leerink
PvdD	:	J.P. Hollebeek en I. Kostic
PVV	:	R. van Tiggelen (duo-commissielid) (<i>via MS Teams</i>)
SP	:	mw. H. Bouhlef-Lascaris (duo-commissielid) en mw. J.M.E. de Groot
VVD	:	B.G.P. de Wit

Gedeputeerden: C. Loggen (VVD), J. Olthof (PvdA), mw. E. Rommel (VVD), E. Stigter (GL) en mw. I. Zaal (D66) (*via MS Teams*)

Afwezig: --
(*met bericht van verhindering*)

Notulist: mw. F.E. Bijvoet (Money Penny BV)

Agenda

- 40 1. Heropening
 2. Inspreekhalftuur
 2.a Natuur: Vaststellen concept-Regionale Veenweide Strategie 1.0 en vrijgeven
 voor consultatie (B-agenda 13-06-2022)
 3. Rondvraag Gedeputeerde Rommel (Leefbaarheid, gezondheid en milieu en OD NZKG en
45 ODIJ)
 4. B-agenda Recreatie
 4.a Recreatie: Ladder van Leisure (B-agenda NLG 13-06-2022)
 5. B-agenda Landbouw
 5.a Agenderingsverzoek CDA Brief LTO Informatievoorziening situatie Oekraïne
50 6. Rondvraag gedeputeerde Zaal
 7. A-agenda Water
 7.a.1 Amendement aangenomen in PS van ZH; aanvulling op het voorstel tot wijziging reglement
 voor Rijnland
 7.a.2 Wijziging reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland inzake
55 geborgde zetels
 8. Sluiting

60

1. Heropening

De **voorzitter** heropent de vergadering om 13.15 uur en heet alle aanwezigen van harte welkom bij de uitloopvergadering van de commissie NLG. Op maandag 13 juni jl. is men er niet in geslaagd om de volledige agenda af te ronden.

2. Natuur: Vaststellen concept-Regionale Veenweide Strategie 1.0 en vrijgeven voor consultatie (B-agenda 13-06-2022)

De **voorzitter** licht toe dat op 13 juni jl. de eerste termijn en de beantwoording daarop door gedeputeerde Rommel aan de orde zijn gekomen. Laatstgenoemde zal hiervan een korte samenvatting geven. Vervolgens wordt de gelegenheid geboden voor een tweede termijn. De voorzitter verzoekt de Statenleden daarin eventuele onbeantwoorde vragen uit de eerste termijn mee te nemen.

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) wijst allereerst op het voorliggende interessante boekje, dat laat zien wat de provincie in vijf jaar tijd in het veenweidegebied heeft gedaan. Zij raadt de Statenleden derhalve aan om het mee te nemen en te lezen.

De vermindering van de CO₂-uitstoot en het tegengaan van de bodemdaling vormen een leerproces. De provincie heeft te maken met schuivende panelen. Niets is zo verwonderlijk als hetgeen in de afgelopen twee weken gebeurd is. De provincie is bezig met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Het Rijk heeft besloten om in de Bestuursovereenkomst Klimaat & Energie ook de vermindering van de CO₂-uitstoot op te nemen. De provincie zal die lijn gaan volgen. Die wijkt weliswaar af van hetgeen gedeputeerde op 13 juni jl. zei. Er komt namelijk geen Regionale Veenweide Strategie (RVS) 2.0 of RVS 3.0, maar een gebiedsprogramma 2023.

Gedeputeerde Staten (GS) begrijpen dat de Statenleden heel graag voortvarend te werk willen gaan en precies willen weten wat de provincie gaat doen. Het betreft een lerend proces, maar het is belangrijk dat de provincie laat zien wat zij doet. Gedeputeerde heeft reeds aangegeven dat het lastig is om per gebied een CO₂-reductiedoel te formuleren. De huidige opgave betreft 0,9 megaton. Gedeputeerde wil dit graag als doel meenemen. De andere provincies gaan er op eenzelfde manier mee om. De provincie Zuid-Holland gaat mogelijk met een percentage werken. Noord-Holland wil de vergelijking met de "Groene Hart"-provincies maken. De RVS 1.0 lijkt reeds op die van Zuid-Holland en Utrecht. Mochten er verschillen in komen waarmee Noord-Holland iets kan, dan neemt gedeputeerde die graag mee. Zoals reeds aangegeven, vindt de uitwerking plaats in de gebieden. Mede gelet op de zoetwatervraag die GS nog niet helemaal duidelijk is, maar ook de verantwoordelijkheid met betrekking tot het grondwater, is het eigenlijk onmogelijk om echt per gebied een doel te stellen. Gedeputeerde hoopt dat de Statenleden haar daarin kunnen volgen.

Voorts komt er bij de minister een herijking vandaan, met cijfers die nog ter discussie staan. Dat maakt het voor gedeputeerde heel lastig om een voorstel te doen waarbij de Staten bijvoorbeeld kaders per gebied zouden kunnen stellen. Gedeputeerde verneemt graag hoe zij daarover denken.

Per gebied volgt er een uitwerking, met maatwerk. De commissie heeft ook gevraagd om een overzicht van instrumenten. In paragraaf 3.2 van het concept is dat opgenomen. Het betreft een op

105 basis van de Omgevingsvisie NH2050 vastgestelde instrumentenmix. Mocht gaandeweg blijken dat de provincie nog wat extra instrumenten nodig heeft, dan zal gedeputeerde het daarin aanpassen. Het voorliggende concept ligt ter consultatie voor. Gedeputeerde verneemt in tweede termijn graag welke vragen en opmerkingen de Statenleden zouden willen meegeven.

110 De **voorzitter** vat samen dat er geen RVS 2.0 of RVS 3.0 zal verschijnen, maar dat een en ander in de gebiedsprogramma's wordt verwerkt. Zij vraagt wanneer die in de commissie NLG behandeld zullen worden. Is de planning gelijk gebleven?

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat het gebiedsprogramma nog dient te worden opgesteld. Zij vindt het lastig om daar dan nu een termijn voor te geven, aangezien het net vers van de pers is. Het moet ook eerst in het NPLG landen. **Zodra er meer zicht op is, zal gedeputeerde erop terugkomen.** Overigens gaat de provincie intussen gewoon door met haar werk.

120 De **voorzitter** merkt op dat het te zijner tijd dan ook in de strategische agenda verwerkt zal worden.

Statenlid **Kostic** (PvdD) heeft een ordevoorstel. Kan de gedeputeerde proberen om enkele vragen die in eerste termijn gesteld zijn te beantwoorden?

125 De **voorzitter** wijst erop dat op 13 juni jl. in tijdnood wel een beantwoording heeft plaatsgevonden. Zij stelt voor om, zonder alles opnieuw te doen, thans te refereren aan de onbeantwoorde vragen en deze mee te nemen in tweede termijn. Zij geeft de Statenleden hiertoe de gelegenheid.

130 *Tweede termijn*

Mevrouw **Kapitein** (D66) wil graag drie punten meegeven voor de versie 3.0.

- 135 – *Doelstellingen:* D66 wijst in dit kader op de aanpak van de provincie Utrecht. Gedeputeerde heeft aangegeven dat ze in lijn met het Groene Hart graag wil samenwerken met de provincies Zuid-Holland en Utrecht. Het zou fantastisch zijn als daarbij ook de systematiek van Utrecht gevolgd gaat worden wat betreft het stellen van doelen.
- 140 – *Loket voor veenweideboeren* die iets willen en op deze manier gericht geholpen kunnen worden met informatie, klankborden, plannen etc., idealiter in combinatie met zaken die al lopen en waar energie voor is, in lijn met de huidige versie die er ligt. Bijvoorbeeld in nauwe samenwerking met de waterschappen en in aansluiting bij het huidige, door het veld succesvol ervaren Landbouwportaal. Of als tweede alternatief een loket bij de agrarische collectieven, zoals omschreven in het eindrapport IPV, dat gedeputeerde zojuist aan de commissie liet zien. Wellicht kan er ook iets worden gedaan met het idee van het CDA wat betreft erfcoaches.
- 145 – *Rol van de natuur en de natuurorganisaties:* per gebied zal er een uitwerking komen. Dat is allemaal onderdeel van een groter geheel. D66 vindt het belangrijk dat dit ook in samenwerking met natuurorganisaties plaatsvindt. Want als er over bodemdaling of waterpeilverhoging wordt gesproken, kan men dat niet alleen voor landbouw doen. Een en ander geldt dan uiteraard ook voor natuur. Natuurorganisaties zijn bereid om te helpen en het behalen van de doelstellingen te faciliteren.

150 De heer **Van Tiggelen** (PVV) hoorde gedeputeerde zeggen dat CO₂-reductie een leerproces is. De PVV beaamt dit. De natuur doet er iets minder dan 4 seconden over om 0,9 megaton stikstof uit te stoten. De heer Van Tiggelen verwijst naar zijn in beeld gebrachte achtergrond met een grafiek. Deze betreft een meting van wat het CO₂-gehalte van de atmosfeer doet, zoals gemeten is in 1958. De PVV wil meegeven dat de mensheid in de afgelopen twee decennia de uitstoot heeft weten te
155 verdrievoudigen. Die verdrievoudiging is echter niet meetbaar in de grafiek. In theorie bestaat de vermeerdering wel, zij het dat deze te klein is om te meten. Dit komt doordat hetgeen de mens uitstoot geen deuk in een pak boter slaat. Die 42 gigaton lijkt veel -- dat is het ook als je het zou moeten optillen -- maar de atmosfeer met een massa van 5,3 miljoen gigaton raakt daarvan niet onder de indruk. Zowel de metingen als recent gedane berekeningen tonen aan dat de mensheid
160 geen invloed van betekenis heeft op het CO₂-gehalte van de atmosfeer. De PVV raadt derhalve aan om met die flauwekul te stoppen.

De heer **Dessing** (FvD) bedankt de PVV voor het bruggetje naar de inleiding van het CO₂-verhaal. Zoals bekend is ook Forum voor Democratie niet onder de druk van het doel van CO₂-reductie. Stel
165 echter dat het een doel op zich is waaraan iets moet gebeuren. Dan nog vindt Forum voor Democratie de veenweidestrategie absoluut geen goed idee. De natuur staat in deze strategie immers niet op de eerste plaats. De provincie is voornemens €18 miljoen uit te geven aan maatregelen die niets opleveren. Het is derhalve weggegooid geld. Sterker nog, de natuur zal worden aangetast.

170 De heer Roodzand, een aquatisch ecooloog, heeft in de raad van Zaanstad een heel helder verhaal gehouden en toegelicht waarom de verhoging van het waterpeil, een van de middelen om de reductie te realiseren, middels verbrakking van de polders, een heel slecht idee is. Het vermindert de biodiversiteit. Bedreigde diersoorten zullen verdwijnen. Maar ook weidevogels zullen verdwijnen omdat hun voeding, namelijk de insecten, ook niet meer gedijen door het brakke water. Dat is dus
175 eigenlijk heel erg slecht.

Daarnaast zullen in de sloten, die vervolgens ook verbrakken, heel veel vissoorten verdwijnen, waaronder de karper, en gaan er meer exoten ontstaan die niet wenselijk zijn. De boeren gebruiken de betreffende sloten uiteraard ook voor irrigatie en als watervoorziening. Zij worden
180 momenteel al heel hard gepakt door alle stikstofmaatregelen. Forum voor Democratie vindt het derhalve een heel erg slecht idee en stelt nog een soort van reflectievraag aan de gedeputeerde. Vindt de gedeputeerde, die staat voor de natuur, het nou echt een goed idee om €18 miljoen uit te gaan geven aan maatregelen waarmee de natuur zal worden aangetast?

185 Statenlid **Cardol** (GL) is enigszins verrast door de bijdrage van de heer Dessing (FvD), die zijn inbreng begon met de opmerking dat hij de natuur en de ontwikkeling daarvan voorop wil stellen. Vervolgens komt hij met een uitleg die alleen maar te maken heeft met het verbrakken van één polder, Polder Westzaan, alsof dat de strategie is voor het hele veenweidegebied. Stelt de heer Dessing daarmee de veenweidestrategie -- hierin wordt
190 gesproken over het opzetten van het peil, dat over het algemeen met zoetwater in plaats van zoutwater gebeurt -- gelijk met de verbrakking die voor één polder is aangekondigd?

De heer **Dessing** (FvD) gaf het als voorbeeld, maar het is wel heel tekenend. Het gaat niet alleen om één polder. Het is een plan waarbij het grondwater verhoogd moet worden. Hiertoe zijn twee
195 mogelijke bronnen:

- Het IJsselmeer, maar dat betreft een bekken voor de drinkwatervoorziening. Men moet derhalve goed nadenken over dat kostbare water.
- Het Noordzeekanaalgebied. Het betreft dan niet alleen Polder Westzaan, want er zijn meerdere punten. Met al het water dat via sluizingen Noord-Holland binnenkomt, ontstaat op een gegeven moment de situatie dat als je ergens het waterpeil gaat verhogen, je gaat verbrakken. Sterker nog, op die manier is er sprake van een kleine verbrakking, waardoor het net niet lijkt dat het effect heeft, maar het effect is wel dat het ecologisch systeem wordt vernietigd en er niets voor in de plaats komt. Dus per definitie is het zelfs nog slechter.

200
205 Statenlid **Cardol** (GL) vindt het een wat merkwaardig verhaal, aangezien de heer Dessing (FvD) zich alleen maar op de Polder Westzaan concentreert. Overigens bestrijdt Statenlid Cardol de opvatting dat het alleen maar een verslechtering van de natuur in de Polder Westzaan zal betekenen. Het zal zijns inziens juist een impuls voor de biodiversiteit in de polder zijn. Dan nog begrijpt Statenlid Cardol niet waar de redenering vandaan komt dat een en ander geldt voor het gehele veenweidegebied. Hij is derhalve benieuwd naar de
210 reactie van de gedeputeerde.

Mevrouw **De Groot** (SP) was eveneens aanwezig bij de aangehaalde inspraak van de heer Roodzand. Zij beaamt dat laatstgenoemde heeft aangegeven dat het soort vissen en de vegetatie wijzigen. Maar juist omdat Polder Westzaan een Natura2000-gebied is, wil je
215 eigenlijk een vegetatie en een dierenleven die voldoen aan de aanleiding om er een Natura2000-gebied van te maken. Ook om die reden moet brak water worden ingelaten, en niet alleen om het tegengaan van de bodemdaling.

De heer **Dessing** (FvD) wil kort reageren. Hij hoort bepaalde partijen eigenlijk zeggen dat de
220 provincie geld gaat uitgeven aan een maakbare natuur. Het is echter al Natura2000-gebied. Er is reeds sprake van een gezonde biodiversiteit, die willens en wetens worden aangetast met enkel en alleen het doel om CO₂ te gaan reduceren. Forum voor Democratie vindt dat een heel slecht signaal en een heel erg slecht idee.

225 Statenlid **Cardol** (GL) wil graag een paar vragen herhalen waarop hij zijns inziens nog geen antwoord heeft gehad en die meegegeven kunnen worden voor het vervolg, hoewel dat vervolg met de aankondiging van zojuist door de gedeputeerde toch ineens een beetje onduidelijk is geworden. GroenLinks had begrepen dat de notitie een 1.0-versie betrof en dat een aantal zaken nadrukkelijk was doorgeschoven naar een 2.0-versie en een 3.0-versie. Laatstgenoemde versies zullen er echter
230 nooit komen. Vervolgens wordt er gezegd dat het in de gebiedsgerichte plannen moet komen, waarvan de planning nog niet bekend is. Statenlid Cardol dacht echter dat voor het NPLG er in feite halverwege volgend jaar een gebiedsaanpak moet liggen. Hij neemt dus aan dat in die aanpak de gebiedsgerichte doelen ten aanzien van CO₂-uitstoot en bodemdaling zullen staan. Dan resteert dat hij het nog liever in die 1.0-versie zou willen hebben. Mede gelet op het feit dat de bijdragen
235 van de insprekers op 13 juni jl. gericht waren op het geven van helderheid en duidelijkheid, meent GroenLinks dat de provincie er ontzettend veel belang bij heeft om zo snel en helder mogelijk te zijn over de voorgenomen richting. Statenlid Cardol kan zich best voorstellen dat het in de gebiedsgerichte aanpak terugkomt, aangezien dan ook naar een integrale benadering kan worden gekeken. Tegelijkertijd blijft hij van mening -- in dat opzicht vindt hij de verwijzing naar de
240 provincies Utrecht en Zuid-Holland ook enigszins bijzonder -- dat bijvoorbeeld Utrecht veel helderder is wat betreft haar veenweidestrategie over de doelstellingen die ze per polder of per

deelgebied hebben. Het zou heel mooi zijn als dat aangevuld kan worden met doelstellingen per
deelgebied binnen Noord-Holland. Dat geldt in het bijzonder voor 't Groene Hart. Waarom is de
provincie niet veel helderder terwijl dat wel mogelijk is? Sijas Akkerman van Natuur en
245 Milieufederatie Noord-Holland zei voorgaande vergadering dat door het formuleren van doelen per
gebied het geheel behapbaar en overzichtelijk wordt. De provincie heeft er derhalve een ontzettend
groot belang bij om het op een zo'n kort mogelijke termijn te doen.

Voorts is gesproken over het HAKLAM-principe ("*Hoger peil Als het Kan, Lager Als het Moet*").
250 Statenlid Cardol begrijpt het nog altijd niet goed, aangezien het zijns inziens een volstrekt loos
principe is. Wie bepaalt op basis waarvan wat kan en wat moet? De heer De Jong van
Natuurmonumenten gaf aan dat er in Utrecht al veel duidelijker kaders worden gesteld bij het
HAKLAM-principe. GroenLinks zou graag zien dat Noord-Holland hier ook voor kiest. Dat kan
gewoon door helder te zijn over de peilbesluiten die de provincie zou willen nemen. Gedeputeerde
255 Rommel zei in haar eerste termijn overigens dat binnen een aantal maanden misschien de
verhoging van het peil in de polders kan worden aangegeven en worden meegenomen in de versie
1.0 die het najaar dient te worden vastgesteld. Mocht dat echter niet mogelijk zijn, dan kan een en
ander in ieder geval worden meegenomen in de gebiedsgerichte plannen, die naar alle
waarschijnlijkheid halverwege 2023 volgen. Statenlid Cardol hoopt hierop een antwoord te krijgen
260 van gedeputeerde.

Op 13 juni jl. heeft Statenlid Cardol ook een vraag gesteld over de instrumenten. Hij meent, in
tegenstelling tot de gedeputeerde, dat ze niet duidelijk zijn opgenomen in onderhavig stuk. Met
enige moeite zou het echter mogelijk moeten zijn om het uit de tekst te kunnen halen. De
265 provincie Utrecht geeft bijvoorbeeld ook gelijk een aantal instrumenten aan waar ze op dit moment
nog niet over beschikt, maar die ze wel meent nodig te hebben en waarvan ze heel concreet
aangeeft: "*In Q zoveel van dit jaar hebben wij dat instrument ontwikkeld.*" Een voorbeeld is een
subsidieregeling voor boeren die meewerken aan het tegengaan van bodemdaling. Gedeputeerde
Rommel heeft vorige vergadering aangegeven dat het grondbeleid en de bijbehorende
270 uitgangspunten eigenlijk leiden tot een grondbank in Noord-Holland. Statenlid Cardol raadt aan
om dat helder uit te leggen in het stuk. De organisaties vragen zich immers af waarom Noord-
Holland geen grondbank heeft. Gedeputeerde kan blijkbaar prima uitleggen waarom het
grondbeleid zoals dat nu geformuleerd is, met de uitgangspunten, feitelijk fungeert als een
grondbank. Statenlid Cardol zou dat derhalve heel graag in de zin terugzien.

275 Statenlid Cardol sluit af met een heel belangrijk punt voor zijn fractie. Waarom geeft de provincie
de LTO voortdurend zo'n exclusieve positie in al dit soort processen. Het is volstrekt helder dat de
organisatie moet meepraten, aangezien deze zeer belangrijk is. Er zijn echter steeds meer boeren,
ook in Noord-Holland, die al stappen zetten richting de doelen van de Voedselvisie: biologische
280 boeren, Caring Farmers et cetera. Gedeputeerde eindigde met de opmerking: "*Ja, maar ze kunnen
allemaal reageren op de stukken.*" Statenlid Cardol meent echter dat de veenweidestrategie een
structurele plek aan de vergadertafels moet krijgen. In het stuk staan wel de natuurorganisaties,
maar van boerenorganisaties wederom enkel de LTO. GroenLinks vindt dat onvoldoende en zou
heel graag een toezegging van de gedeputeerde willen hebben dat er verder wordt gekeken dan de
285 LTO en ook andere boerenorganisaties een plek krijgen in de uitvoeringsorganisatie voor de
veenweidestrategie.

290 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) hoort Statenlid Cardol (GL) spreken over de plek van LTO. Zij is het met hem eens dat ook andere organisaties, zoals de Nederlandse Melkveehouders (NMV), mee zouden moeten kunnen praten. Statenlid Cardol doet nu echter net alsof biologische boeren geen lid zijn van LTO, terwijl dit juist wel het geval is. Kan hij hierop reageren.

295 Statenlid **Cardol** (GL) beaamt dat de LTO een organisatie is waar heel veel verschillende boeren lid van zijn, omdat het de enige organisatie betreft die vaak mag meepraten aan vergadertafels in Nederland. Statenlid Cardol ziet echter dat er op dit moment een ontwikkeling gaande is waarbij boerenorganisaties in opkomst zijn die toch een andere visie hebben dan de boeren die LTO vertegenwoordigt. Van de week zag hij nog een oproep van biologische boeren die zeiden dat zij tijdens het hele stikstofvraagstuk nog niet één keer bij de bewindslieden in Den Haag uitgenodigd zijn om mee te praten, terwijl LTO voortdurend aan tafel zit. Dat zou moeten veranderen, 300 aangezien LTO zelden expliciet spreekt over de ontwikkeling voor de biologische boeren en boeren die op een andere manier op weg zijn naar natuurinclusieve landbouw.

305 De heer **Leerink** (PvdA) meent dat in de eerste termijn al behoorlijk wat punten zijn meegegeven aan de gedeputeerde. Het belangrijkste punt dat de heer Leerink reeds naar voren heeft gebracht, gaat over de doelstellingen. Hij heeft getracht aan te geven dat vier jaar geleden de piketpalen geslagen zijn wat betreft de bodemdaling. Thans ligt er een veenweidestrategie waarin het eigenlijk nog niet mogelijk blijkt om zelfs maar doelstellingen te formuleren. Het gaat derhalve langzaam. De Partij van de Arbeid hoopt dienaangaande helderheid van de gedeputeerde te krijgen. Die 310 doelstellingen zijn immers echt nodig, ook voor PS om hun controlerende taken uit te voeren. Gedeputeerde kan niet zeggen: "*We zijn heel fijn aan het werk met iedereen, maar neemt u maar van mij aan dat er iets moois uitkomt*", terwijl het ondertussen heel lastig blijkt om doelstellingen te formuleren. Er zullen onderlinge afspraken gemaakt moeten worden over de definiëring van de doelen en over de wijze waarop deze uitgewerkt moeten worden. De heer Leerink wil er derhalve 315 meer over horen, zeker nu blijkt dat de versie 1.0 min of meer de eindversie is en volgende versies volgen niet langer volgen. En van de gebiedsplannen is nog niet bekend wanneer ze komen. Het blijft heel onbevredigend dat er vier jaar geleden piketpalen zijn geslagen, maar dat er vervolgens wordt gegaan van de ene strategie naar de volgende verwijzing en naar weer een nieuw bestuurlijk construct. Het blijkt echter heel lastig om grip te krijgen op hetgeen men eigenlijk wil, namelijk 320 concrete doelen en een plan van aanpak wat betreft de realisatie. De heer Leerink vreest dat er straks weer drie jaar voorbij zijn, maar dat men niks is opgeschoten. Er is in de commissie NLG reeds een aantal keren over gesproken. Het signaal is steeds hetzelfde, maar men komt niet verder met elkaar. De heer Leerink hoopt dat hier verandering in komt.

325 De heer **Dessing** (FvD) haakt aan op het betoog en de vraag van de Partij van de Arbeid waarom het eigenlijk zo moeilijk is om die doelen te stellen. Hij stelt voor het hoofddoel, de CO₂-reductie, voor nu even te parkeren. De subdoelen blijken heel moeilijk te formuleren. Anders waren ze reeds lang gedefinieerd. Kan het ermee te maken hebben dat de subdoelen, zoals het in stand houden of zelfs het verbeteren van de natuur, erg bemoeilijkt 330 worden door het hoofddoel? Sterker nog, kan het zijn dat het de natuur géén goeddoet als van het hoofddoel wordt uitgegaan? De heer Dessing hoort hierop graag een reflectie van de heer Leerink (PvdA).

335 De heer **Leerink** (PvdA) begrijpt dat eenieder op zijn of haar eigen manier zoekt naar doelen en het
onderbouwen daarvan. Hij zou niets liever willen dan de discussie daarover aan te gaan in de
commissie NLG. Waarom is een bepaald doel wél realistisch en nastrevenswaardig, en een ander
misschien juist niet? Daartoe is uiteindelijk wel een soort voorbereiding nodig, een concept,
waarover de commissie NLG kan spreken. De heer Leerink zou graag een voorstel zien, waarin
340 onderbouwd wordt waarom tot een bepaalde uitwerking wordt gekomen. Zolang dat er niet ligt,
komt de provincie niet veel verder.

De heer **Dessing** (FvD) heeft een korte vervolgvraag. Als het zo makkelijk zou zijn geweest
en de natuur zo makkelijk in stand gehouden zou kunnen worden, dan zouden die doelen
er al liggen. Maar kennelijk is het niet zo eenvoudig. Daarop doelde de heer Dessing. Is het
345 niet moeilijk, juist door die doelen, om de natuur te behouden of zelfs te verbeteren?

De heer **Leerink** (PvdA) vindt de woorden van de heer Dessing (FvD) wat te kort door de bocht. Hij
beaamt weliswaar dat het ingewikkeld zal zijn en wil het derhalve niet bagatelliseren. Hetgeen nu
in de veenweidestrategie naar voren komt, heeft duidelijk gemaakt dat het enorm complex is. Het
350 is derhalve niet gemakkelijk om daarin te manoeuvreren. In die zin heeft de heer Leerink ook
respect en bewondering voor de manier waarop er gewerkt wordt. Maar uiteindelijk moet men toch
komen tot doelen waarover men met elkaar kan spreken, al was het maar omdat doelen de
uitgangspunten van het beleid vormen. Zonder doelen geen beweging.

355 Mevrouw **De Groot** (SP) sluit zich grotendeels aan bij de heer Leerink (PvdA), Statenlid Cardol (GL),
en mevrouw Kapitein (D66) wat betreft de doelen en wellicht ook de instrumenten die nog nodig
zijn. Zij wil enigszins verenigen door te verwijzen naar de Polder Westzaan. De heer Dessing (FvD)
gaf reeds aan dat het in de gemeenteraad van Zaanstad onlangs aan de orde is geweest. Uit die
bespreking zijn een paar interessante gezichtspunten naar voren gekomen. Zo kunnen de boeren
360 uit de Polder Westzaan -- het zijn er "slechts" zeven -- zich niet verenigen met voorliggende
veenweidestrategie. Ze vrezen voor hun inkomen, want ze hebben veel geïnvesteerd. Ze menen dat
ze al voldoende zorg besteden aan de natuur. Mevrouw De Groot noemt bijvoorbeeld het
weidevogelbeheer, de bloeiende grasranden etc.

365 De provincie moet de betreffende boeren perspectief bieden. Laatstgenoemden zullen zich aan een
stikstofbeleid moeten onderwerpen, hoe dat er dan ook uit zal gaan zien. Overigens is de SP
voorzitter van zowel de verbrakking van de Polder Westzaan als van een veel strenger
stikstofregime dan dat er nu geldt. De SP vindt wel dat ook de industrieën veel minder stikstof
zullen moeten gaan uitstoten. Noord-Holland, meer specifiek De Zaanstreek, heeft Olam, Cargill,
370 Tata en Schiphol. Deze zijn al vele malen ter sprake gebracht. Intussen heeft de SP ook een motie
rondgestuurd -- de leden van de commissie hebben deze waarschijnlijk reeds ontvangen -- voor
het zorgvuldig onderzoeken hoe het zit met de kwaliteit van het water dat uit het Noordzeekanaal
in de Polder Westzaan zal worden ingelaten. Het gebiedsvreemde water dat nu de Polder Westzaan
wordt ingelaten -- dat komt voornamelijk uit de Voorzaan -- is ook niet schoon. De situatie straks,
375 als er water uit het Noordzeekanaal wordt ingelaten -- heeft te maken met de ontploffing in een
autoclaaf van Philips Duphar in 1963, waarbij heel veel dioxine in het Noordzeekanaal is gekomen.
Die werd nooit opgeruimd.

380 De huidige situatie is als volgt. Fabrieksvreemd zoetwater wordt ingelaten, alsmede sulfaat en sulfide. Beide situaties zijn dus eigenlijk niet goed. Mevrouw De Groot schat zo in dat de situatie met water in het Noordzeekanaal ongunstiger is dan het inlaten van het huidige water. De Staten moeten een keuze gaan maken. Ze moeten er hoe dan ook voor zorgen dat de waterkwaliteit verbeterd wordt en voldoet aan de Kaderrichtlijn Water. De SP is erg voor het verbrakken van het Natura2000-gebied Polder Westzaan, maar past ervoor om vergiftigd water uit het Noordzeekanaal
385 in te laten. Daarom moet een en ander goed onderzocht worden en moeten de Staten uitvoerig geïnformeerd worden. Daartoe heeft de SP een motie vreemd opgesteld en rondgezonden. De partij is van plan om die in te dienen.

390 De heer **Dessing** (FvD) reageert op het verhaal van mevrouw De Groot (SP). Enerzijds zegt zij dat ze de boeren in de Polder Westzaan perspectief bieden. Anderzijds is zij echter voorstander van zowel het handhaven van de stikstofregels die eraan zitten te komen én het verbrakken van de polder. Vormen die twee zaken gecombineerd niet juist een doodslag voor de boeren van Westzaan?

395 Mevrouw **De Groot** (SP) meent dat de provincie de boeren dusdanig perspectief moet bieden dat ze kunnen omschakelen naar biologisch. Dat is in sommige gevallen in Westzaan al aan de orde. De provincie moet hen ook stimuleren om te gaan doen aan circulaire landbouw. Ze moeten ook aangesteld kunnen worden en betaald worden als natuurbeheerder. Er zijn ongelooflijk veel mogelijkheden om de boer een aanpassing te laten doen naar de huidige situatie. Daar moet echter
400 geld in geïnvesteerd worden.

De **voorzitter** vat samen dat de SP een motie heeft voorbereid. Deze zal mogelijk worden ingediend als een motie vreemd bij de eerstvolgende PS-vergadering. De 1.0-versie, de "*80%-versie*", betreft een B-stuk en zal niet in PS worden behandeld. De voorzitter constateert dat er thans geen nadere
405 reacties op de motie zijn.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) merkt op dat gedeputeerde in haar beantwoording heeft aangegeven dat ze wil bekijken of ze het waterpeil in alle veenweidegebieden kan ophogen naar 30 centimeter. Het CDA schrikt daarvan en benadrukt dat maatwerk noodzakelijk is en dat het
410 waterpeil overal ophogen naar 30 centimeter niet zomaar kan. Hoe gaat de gedeputeerde onderzoeken waar dit zou kunnen zonder verdere consequenties en waar het tot problemen of nadelige gevolgen gaat leiden, en het dus níet kan?

Verder vraagt het CDA zich ernstig af hoe de gedeputeerde met de veenweidestrategie verdergaat in relatie tot de landelijke stikstofkaart, die 10 juni jl. is gepresenteerd. CDA Noord-Holland is van mening dat een generieke stikstofreductie van 47% in alle veenweidegebieden niet acceptabel is.
415 Boeren en koeien zijn nodig om de veenweidegebieden te beheren. In het veenweidegebied is nagenoeg geen intensieve veehouderij. Het veenweidegebied wordt gekenmerkt door vee en grasland, dus weide en weidevogels. Het CDA hoort graag hoe de gedeputeerde zal omgaan met de stikstofkaart ten aanzien van de veenweidegebieden. Soms is er ook stikstofreductie in
420 tegenstelling tot CO₂-reductie. Gaat de gedeputeerde in overleg met minister Van der Wal over aanpassingen ten aanzien van het veenweidegebied?

In de beantwoording gaf de gedeputeerde ook aan dat ruige mest nog in onderzoek is. Wanneer denkt zij meer te weten over het gebruik van ruige mest en drijfmest in veenweidegebieden, nu

425 blijkt dat ruige mest juist zorgt voor extra stikstofuitstoot? Het CDA is vooral voorstander van technische oplossingen in het veenweidegebied om de bodemdaling tegen te gaan. Gedeputeerde Rommel sprak ook over toekomstperspectief voor boeren in het veenweidegebied. Dat vindt het CDA belangrijk. In veel gevallen zijn zij eigenaar van de grond en het bedrijf en zijn zij ook nodig voor het beheer van het gebied. Hoe ziet de gedeputeerde dat toekomstperspectief waarover zij spreekt voor zich, als alleen inkomstenderving wordt gecompenseerd voor aangepast 430 gebruik van land in veenweidegebieden? Dan heeft de boer geen kans om op die hectares wat te verdienen. Wat voor compensaties zijn mogelijk in de toekomst?

In de media werd afgelopen week veel geschreven over de teelt van vezelgewassen. Maar om ervoor te zorgen dat daar toekomstperspectief in zit, zal er toch eerst een verwerkende industrie 435 moeten zijn, inclusief een afzetmarkt. Op een werkbezoek in Oost-Duitsland heeft de commissie een man ontmoet die zelf lisdodde teelde en zelfstandig zijn eigen huis ermee isoleerde. Maar als één man dat zelf doet, betekent dat niet dat er een afzetmarkt is en dat er een verwerkende industrie is. Bij de verdere uitwerking van de veenweidestrategie zou het CDA graag goed onderzocht willen zien of er ook echt markt voor is. De partij wil graag dat de gedeputeerde een 440 realistisch beeld blijft geven van de situatie.

Statenlid **Kostic** (PvdD) vraagt of het CDA ermee bekend is dat vorige week een aantal bouwbedrijven juist een oproep heeft gedaan richting de overheid om de boeren te helpen om de teelt voor biobased materialen te stimuleren, omdat zij dat hard nodig hebben, 445 zeker gelet op de transities die reeds in de bouw moeten plaatsvinden.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) kent dat precieze initiatief niet, maar zij kan zich voorstellen dat het er wel is. Om die reden vraagt zij de gedeputeerde om alleen realistische mogelijkheden te beschrijven, waarvoor ook echt een verwerkende industrie en een afzetmarkt zijn. Als die 450 initiatieven er zijn, dan is dat natuurlijk goed. Het moet echter wel realistisch zijn.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) haakt in op de lisdoddeteelt, ook in reactie op de interruptie van Statenlid Kostic (PvdD). Er is wat onzekerheid met betrekking tot de uitstoot van methaan. Dat staat ook in voorliggend rapport. De lisdoddeteelt blijkt meer methaan uit te 455 stoten dan andere verkeerde stoffen te reduceren. Er kan derhalve niet heel groot op worden ingezet.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) sluit zich aan bij de woorden van mevrouw Hoogendoorn (CU). Er is nog flink wat onderzoek nodig om te bekijken of lisdoddeteelt een nuttige oplossing kan zijn. 460

Statenlid **Kostic** (PvdD) heeft nog een vervolgvraag. Als het CDA zich zorgen maakt over methaan, moet het aantal koeien in het gebied dan niet naar beneden worden gebracht? Dat is toch de grootste bron van methaanuitstoot?

465 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) antwoordt dat als de provincie het tot een moerasgebied laat worden, er nog meer methaan wordt uitgestoten. Zoals de gedeputeerde aangeeft, is het derhalve een ontwikkelproces met onderzoeken.

470 Statenlid **Kostic** (PvdD) vraagt of het CDA ermee bekend is dat het niet waar is dat de koeien meer methaan uitstoten.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) meent dat dat niet klopt en stelt voor om daar later nog eens de cijfers naast te leggen.

475 Hoewel het CDA geen voorstander is van verbrakking, zal het waarschijnlijk toch de motie van de SP steunen, aangezien de partij het ermee eens is dat er extra onderzoek naar moet komen. Het CDA vindt het goed dat onderhavige visie nog ter inzage wordt gelegd. Aansluitend ziet de fractie graag de reactienota van de gedeputeerde terug, opdat allen dan kennis kunnen nemen van alles wat ingediend is op de visie en zij er opnieuw over kunnen spreken.

480 De gedeputeerde verwees in antwoord op vragen uit de eerste termijn naar de Voedselvisie en regeneratieve landbouw. Hoe kan zij zekerheid geven aan boeren dat er een verdienenmodel zal zijn met regeneratieve landbouw? Deze vorm van landbouw leidt in veel gevallen tot minder opbrengsten per hectare en meer kosten. Producten worden dus duurder. Welke consumenten gaan die duurdere producten kopen? Zeker in deze tijd van stijgende voedselprijzen blijken veel consumenten niet bereid of niet in staat om meer te betalen voor voedsel, dat op alternatieve wijze
485 geteeld is. Het CDA wil de toezegging dat bij de uitwerking van de veenweidestrategie gedegen rekening wordt gehouden met het verdienenmodel voor de boer en het feit dat veel consumenten geen hogere prijs kunnen of willen betalen voor hun voedsel. Het CDA gaat ervan uit dat gedeputeerde in dit kader geen onrealistische plannen maakt, maar dat zij echt de realiteit onder ogen ziet. Kan zij dat toezeggen?

490 Tot slot wijst mevrouw Koning-Hoeve op de rode boerenzakdoek. Dat is deze dagen het teken dat er perspectief moet zijn voor de voedseltelers en de agrarische familiebedrijven, ook in Noord-Holland, en de veenweidestrategie. Kan de gedeputeerde dat ook echt meenemen?

495 Statenlid **Cardol** (GL) vindt de opmerking van mevrouw Koning-Hoeve (CDA) terecht. Het is belangrijk dat er perspectief is voor de boeren. Maar is dat volgens het CDA eigenlijk alleen maar het geval als wordt doorgegaan op de ingeslagen weg met de landbouw van dit moment?

500 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) antwoordt dat het CDA natuurlijk ook begrijpt dat er sommige dingen moeten worden aangepast, maar wel in een tempo en op een manier dat bedrijven daar ook in mee kunnen, en dat voedselteelt ook mogelijk blijft, dat er toekomstperspectief blijft, ook voor die familiebedrijven. Het mag niet allemaal om zeep worden geholpen.

505 Statenlid **Cardol** (GL) concludeert dat voor het CDA het tempo dat de boeren en de bedrijven aankunnen bepalend is voor het tempo van het project, en dus niet wat de aarde aankan.

510 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) merkt op dat als men zegt: "*De CO₂-uitstoot en stikstofuitstoot moeten heel snel gereduceerd worden*", men daarmee alle voedseltelers verliest en het dan het helemaal niet goed gaat. Het is dus in het belang van heel Nederland en van de wereldbevolking dat het op een tempo gebeurt waarin ook de agrarische sector en de voedselteelt mee kunnen gaan.

515 Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of het CDA het met haar eens is dat er in Nederland
ongelooflijk veel voedsel wordt verbouwd voor wereldmarkt en eigenlijk maar relatief heel
weinig voedsel voor de interne markt. Er zou eigenlijk kunnen worden overgeschakeld naar
bijvoorbeeld minder vleesvee, minder melkvee en wellicht ook wel minder
520 tuinbouwprojecten dan nu het geval is.

520 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) is het totaal niet eens met mevrouw De Groot (SP). Als alles wat
Nederland importeert aan bijvoorbeeld citrusvruchten, koffie, thee, avocado's et cetera, wordt
afgetrokken van hetgeen Nederland exporteert, komt het bijna op nul uit. Hetgeen Nederland
525 exporteert, gaat voornamelijk naar Duitsland. De producten die in Nederland c.q. Noord-Holland
geteeld worden, kunnen heel gemakkelijk en goed geteeld worden, met heel weinig milieu-impact.

530 De heer **De Wit** (VVD) was niet van plan om zijn inbreng in eerste termijn te gaan herhalen. Hij wil
in ieder geval meegeven wat volgens de VVD de belangrijkste doelstellingen zijn. Wat de heer De
Wit betreft, draait het om twee zaken: enerzijds het verduurzamen van het veenweidegebied,
passend bij wat de "draagkracht" is van het gebied. Als er nu niks wordt gedaan en men nog tien
jaar verdergaat op deze voet, is het duidelijk dat boeren een probleem gaan krijgen. Dat zien
boeren zelf ook wel in. De bodem blijft immers gewoon zakken. En tot in oneindigheid daarmee
doorgaan, is uiteindelijk voor niemand een optie. Er is wat de VVD betreft wel één kritische
succesfactor, namelijk dat ook ondernemers die het willen dat ook gaan meemaken over tien jaar
535 in dat gebied. Als men daar niet in slaagt, dan vindt de VVD dat het beleid faliekant gefaald heeft.
Het zou dan ontevreden resultaten opleveren. De heer De Wit verwijst naar de discussie van de
vorige keer over wat er lokaal aan kaders en doelen dient te worden meegegeven. Gedeputeerde
heeft gewezen op de beperkingen die daarbij gelden. De heer De Wit denkt wel dat er voor het
gehele gebied een opgave is gedefinieerd als het gaat over het tegengaan van bodemdaling en het
540 halen van CO₂-reducties. De VVD vraagt zich wel af hoe boeren kunnen worden meegenomen als
een en ander niet vertaald kan worden naar een lager niveau en de provincie vervolgens kan zien of
over het geheel van het gebied de beoogde resultaten zijn behaald. Er zit een spanningsveld in. De
heer De Wit komt er nog niet helemaal uit hoe daarmee dient te worden omgegaan. Hoe krijg je
enerzijds de mensen mee om een bepaald traject in te gaan? De heer De Wit meent dat er dan echt
545 iets nodig is per polder, en uiteindelijk per bedrijf. Hoe ga je anderzijds gedurende deze tien jaar
zien dat er daadwerkelijk ook resultaten worden geboekt, want anders kan voor het gehele gebied
niet beoordeeld worden of het de goede kant opgaat. Die zorg wil de VVD nogmaals neerleggen.
Mocht er nog een aanvullende reflectie op zijn, anders dan de inleiding van zojuist van de
gedeputeerde, dan hoort de VVD die graag.

550 De heer **Dessing** (FvD) hoort de VVD zeggen dat het een uitdaging is om de boeren mee te
krijgen in de opgave. Zijn de doelstellingen niet dusdanig onrealistisch dat het eigenlijk
gewoon onmogelijk is om de boeren daarin mee te krijgen?

555 De heer **De Wit** (VVD) meent van niet. De doorrekeningen zijn gemaakt over de doelstellingen voor
het gehele gebied. Het maximale is gedaan om te bepalen wat het doel moet kunnen zijn op dit
moment. De vertaalslag moet vervolgens gemaakt worden van een doorrekening op macroniveau
naar maatregelen en impact op lokaal niveau. Dat gesprek is tot op heden niet gevoerd. De heer De
Wit sprak onlangs nog een boer in dit gebied, die zei: "*Ik wil wel. Ik zie ook voor mezelf een*
560 *probleem en het belang om wat te gaan doen, maar ik moet wel weten wat het voor mij betekent.*"

Daar zit het spanningsveld en daar moet de provincie op leveren. Het doel dat er thans ligt, acht de heer De Wit op basis van de macroberekening waarvoor die gemaakt is -- dus niet per bedrijf per gebied -- realistisch.

565 De heer **Dessing** (FvD) merkt op dat hij daarover van mening verschilt met de heer De Wit (VVD). Forum voor Democratie vindt dat macrodoel zelfs al onrealistisch.

De heer **De Wit** (VVD) neemt dat ter kennisgeving aan.

570 Statenlid **Kostic** (PvdD) wil het graag hebben over de boeren die mee willen bouwen aan de toekomst. Het veenweideprobleem speelt al jaren. Ook hier moet één feit heel helder zijn. Net zoals bij alle andere crises die zich inmiddels hebben opgestapeld, is één groot deel van de oplossing om het aantal landbouwdieren naar beneden te brengen. De Partij voor de Dieren vraagt GS om de volgende vier aspecten richting dat gebiedsprogramma mee te nemen, om moties te
575 voorkomen:

- In kaart brengen hoeveel winst er geboekt kan worden op de reductie van broeikassen, door in te zetten op minder koeien en meer plantaardig. Die duidelijkheid wil het CDA ook hebben, dus dat is fijn. Een en ander heeft direct te maken met de veenweideproblematiek. Het betekent immers meer ruimte voor het verhogen van het waterpeil, nog los van de gigantische
580 methaanreductie die bij een juiste aanpak kan worden gerealiseerd. Voorts kan er op meerdere andere vlakken winst worden behaald en het sluit mooi aan op de Noord-Hollandse ambities voor een eiwittransitie en voor wat Europa van Nederland wil. Deze veenweidestrategie zal in een meer integraal gebiedsprogramma verder worden aangepakt. Het lijkt Statenlid Kostic goed om het daarin ten minste mee te nemen, teneinde erover te kunnen spreken.
- 585 – In het verlengde daarvan een verzoek aan GS om boeren te verbinden met alternatieve verdienmodellen en met de relevante bedrijven in de keten, zodat het de transitie naar meer plantaardig versneld kan worden. Ook het CDA steunt dit. De boeren kunnen niet alles uit zichzelf doen. Zij moeten verbonden worden aan partijen die vervolgens hun producten gaan afzetten. Een mooi voorbeeld betreft de veeboeren in Friesland die deels of geheel overgaan op
590 de teelt van biobased bouwmaterialen als inkomstenbron. Zij zijn daar een samenwerking aangegaan met een bouwgroep. Andere provincies zorgen ervoor dat zulke ontmoetingen en samenwerkingen makkelijker plaatsvinden. Daarmee zorg je dus ook voor een betere afzetmarkt. Een en ander gaat dus samen. De Partij voor de Dieren verzoekt GS om het ook voor de provincie Noord-Holland wat beter op te pakken. Mogelijke hulpmiddelen zijn een
595 transitiecoach en het loket waarover D66 sprak. Statenlid Kostic raadt om dergelijke suggesties mee te nemen.
- De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) adviseerde in het kader van de veenweideproblematiek om 50% bodemdalingreductie voor 2030 te halen. Gaat dat lukken?
- Er lijkt nu geen enkele interesse in de nieuwe instrumenten die de Omgevingswet biedt.
600 Eigenlijk komt de provincie al die jaren niet goed verder. Het lijkt de Partij voor de Dieren verstandig om in ieder geval te kijken welke extra instrumenten uit de Omgevingswet kunnen worden ingezet. Zij verzoekt GS om deze in kaart te brengen.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor in hun inbreng in eerste termijn. Zij geeft het woord aan gedeputeerde Rommel voor haar beantwoording.

605

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):

Gedeputeerde Rommel heeft weer heel veel gehoord. Thans vindt de consultatieronde plaats, zodat bekeken zal worden wat er meegenomen en verwerkt kan worden in de RVS 1.0 en op welke wijze. De reactienota komt daar natuurlijk ook bij. GS zullen nog meer partijen gaan spreken.

610 Gedeputeerde wil een en ander helder hebben. **In oktober zal er nogmaals over de 1.0-versie. Deze wordt vervolgens in november ook in PS voorgelegd.** Het gebiedsprogramma 2023 levert niet zozeer een verschuiving op. Het wordt volgend jaar juli gewoon behandeld met zo veel mogelijk richtingen die kunnen worden aangeboden. Gedeputeerde tekent daarbij aan dat het maatwerk betreft. Zij raadt de Statenleden nogmaals aan om het rapport straks mee te nemen. Voorts
615 benadrukt zij dat de provincie doorgaat met hetgeen waarmee zij reeds bezig was. Het is derhalve geen startpunt. Het lijkt wellicht zo, maar dat is niet het geval. De provincie is nog bezig in de gebieden.

620 Mevrouw **De Groot** (SP) hoort gedeputeerde zeggen dat halverwege 2023 wordt overgegaan naar de gebiedsprogramma's. Wordt daarin direct de stikstofstrategie opgenomen?

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat de provincie in juli 2023 een gebiedsplan moet hebben. Dat is reeds een jaar bekend. De provincie is er ook mee bezig. Gedeputeerde had gehoopt dat het plan er eerder zou liggen. Er is echter sprake van enige data-achterstand. Deze gegevens zijn echt wel
625 benodigd voor het plan. Dit traject komt er dus naast te lopen.

Gedeputeerde loopt de bijdragen van de verschillende fracties langs. Zij neemt alle opmerkingen van de Statenleden ter harte in de uitwerking naar de RVS 1.0.

630 Tegen mevrouw Kapitein (D66) zegt gedeputeerde dat bij het schrijven van het programma voor Noord-Holland de programma's van Zuid-Holland en ernaast zijn gelegd. Mevrouw Kapitein geeft aan dat Utrecht de doelstellingen per gebied wel vastgesteld heeft. Gedeputeerde verzoekt haar derhalve om dat ook te mailen aan mevrouw Janny Gerritsen, beleidsadviseur bodemdaling van de provincie Noord-Holland. Zoals laatstgenoemde reeds aangaf, heeft gedeputeerde die betreffende kaderstelling namelijk overgenomen. Gedeputeerde zou derhalve graag wat specifiekere willen
635 vernemen wat mevrouw Kapitein bedoelt. GS menen immers hetzelfde te doen als de andere provincies.

De optie voor een loket voor de veenweideboeren staat in voorliggend boekje. De agrarische natuurvereniging Water, Land & Dijken is er thans mee bezig. Een en ander stond ook reeds in de
640 technische vragen. **Op de vragen over de erfcoaches komt gedeputeerde graag terug.** De provincie gaat onderzoeken waar het het best kan worden ondergebracht. Gedeputeerde omarmt de suggestie en vindt het ook heel erg belangrijk. Wel dient bekeken te worden in welk programma het past, met de middelen die er al dan niet zijn. Gedeputeerde verwacht dat de provincie er wel uit gaat komen, aangezien het heel belangrijk is. In sommige gevallen wordt de optie reeds
645 aangeboden, zij het dan als maatwerk. Mevrouw Koning-Hoeve (CDA) gaf aan dat bij zo'n loket ook de boeren zich kunnen melden die nog niet in zo'n transitie zitten en die nog niet met ambtenaren spreken, maar die wel met de handen in het haar zitten. Gedeputeerde zal dat gaan onderzoeken, mede in overleg met gedeputeerde Zaal, die ook over landbouw gaat.

650 Gedeputeerde Rommel wijst voorts op de rol van de natuurorganisaties. Deze zijn er reeds bij betrokken. Afgelopen weken heeft er nog overleg plaatsgevonden. Voorts worden samen met de ambtenaren de programma's uitgewerkt.

655 De heer Dessing (FvD) en Statenlid Cardol (GL) refereerden aan Westzaan. Het gaat daar om het tegengaan van bodemdaling, met de boeren die er zitten. Het gaat daar niet per definitie om de natuur. Deze zal zich in het N2000-gebied aanpassen aan de habitat en de richtlijnen die daarin zijn vastgesteld. Maar vooropgesteld, in Westzaan blijft landbouw bestaan. De provincie heeft de boeren nodig en een en ander wordt in overleg gedaan. In Westzaan is in overleg met de boeren een visie opgesteld. Dat is een eerste stap naar wat er nu verder moet worden onderzocht, juist
660 ook in Westzaan. Wat betekent die verbrakking voor de boeren? Hoe ziet het eruit? Voorts moeten er nog cijfers komen. Een en ander zal in het gebiedsprogramma nader worden geduid.

665 Gedeputeerde heeft reeds aangegeven wanneer de RVS 1.0 vastgesteld wordt. Jegens GroenLinks merkt zij op dat er niks vooruit wordt geschoven. De provincie is reeds in de gebieden bezig. Gedeputeerde heeft reeds overleg met Laag Holland. De lisdoddeteelt vindt reeds plaats in de Burkmeer. Er is ook sprake geweest van pech. Met de azolla bijvoorbeeld is het helaas niet zo goed gelopen als gevolg van de azolla-tor.

670 Wat betreft de kaders roept gedeputeerde GroenLinks op om een en ander aan mevrouw Gerritsen te laten zien. Noord-Holland heeft het immers gekopieerd uit Utrecht. Gedeputeerde wil er derhalve geen discrepantie over laten bestaan. Als er onzekerheid over blijft bestaan, dan moet er richting de RVS 1.0 nog een keer over gesproken worden.

675 Wat het peilbesluit betreft worden momenteel de mogelijkheden onderzocht en bestudeerd. Alles wat in de versie 1.0 verwerkt kan worden, zal daarin worden meegenomen.

680 De instrumenten zullen worden aangescherpt. Statenlid Kostic (PvdD) vroeg om te inventariseren wat er nog ligt. Gedeputeerde wil ook nog even kijken of er nog instrumenten zijn die zij zelf heeft uitgezocht om te laten onderzoeken en waarover zij nog niet de zekerheid heeft dat de Statenleden haar gedachtegang kunnen volgen.

685 Voorts hebben GS reeds toegezegd dat zij de grondbank in onderhavig stuk zullen toelichten. Twee weken geleden is er al uitvoerig over gesproken en de commissieleden hebben toen al heel veel punten meegegeven. Een en ander is vanzelfsprekend nog niet volledig geland in deze consultatieronde. Gedeputeerde benadrukt nogmaals dat zij echt goed zal kijken. Het algehele doel is 0,9 megaton voor de gehele provincie. Mevrouw De Groot (SP) onderstreepte het verhaal van gedeputeerde door op te roepen om integraal te kijken naar de gebiedsbrede aanpak: de bodemdaling, het stikstof en het water, maar wel met perspectief voor de boer. Het stellen van
690 doelen is ontzettend lastig. Gedeputeerde wil het net zo graag als de commissieleden. Het heeft haar immers geholpen bij haar discussie met het Rijk over het stikstofverhaal. Gedeputeerde vraagt de commissieleden er vertrouwen in te hebben dat zo gauw er meer helderheid is, zij die echt wil geven. Thans weet zij echter niet hoe vanwege het feit dat nog niet duidelijk is hoe het zit met het zoetwater en het grondwater.

695 Statenlid **Cardol** (GL) vertrouwt gedeputeerde hierin. Nu noemt zij echter weer als
doelstelling die 0,9 megaton CO₂-reductie. Dat betreft de opgave uit het Klimaatakkoord.
Het is prima dat die ook in de veenweidestrategie staat. Je zult echter maar boer zijn en
denken: *"O, we moeten dus megaton CO₂-reductie realiseren; dan weten we in ieder geval*
700 *waar we aan toe zijn."* Zo werkt het echter niet. Om die reden vraagt Statenlid Cardol aan
GS om het zo snel mogelijk door te werken naar doelen per gebied. Dan is het nog steeds
moeilijk -- dat is ook aan de orde bij het stikstofverhaal -- maar begint er zo
langzamerhand voor ondernemers in een gebied wat meer duidelijkheid te komen, waar ze
aan toe zijn. Zo'n algehele doelstelling is prima, maar niet voldoende om het gebiedsproces
in te gaan.

705 Gedeputeerde **Rommel** snapt dat heel goed. De provincie moet echter wel de feiten en data op orde
hebben. Er volgt nog een herijking vanuit de minister. Zo snel als die er is, zal gedeputeerde samen
met de Staten naast die RVS 1.0 de doelen vaststellen. Als dat gelijkloopt met het
gebiedsprogramma, dan kan het daarmee oplopen, maar anders komt gedeputeerde echt wel
710 richting de Staten met de boodschap *"ik kan nu doelen vaststellen"* of *"ik kan nu voor dit gebied*
een doel vaststellen". Zij wil het echt doen op basis van de data en van wat mogelijk is. Voor
Westzaan kan gedeputeerde de doelen ook nog niet vaststellen. Daar moeten nog wat onderzoeken
worden gedaan. Maar zo gauw dat kan, komt gedeputeerde echt terug bij PS. Zij hoopt dat de
Staten echter weten dat er absoluut geen onwil aan de orde is.

715 Naar aanleiding van de vraag over andere boerenorganisaties dan LTO merkt gedeputeerde op dat
zij heel veel organisaties. Deze zijn er ook bij betrokken. Zij noemt de voorbeelden Wij.land, Caring
Farmers, Bio Noord-Holland, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt. Kortom, er zijn heel veel meer
partijen dan LTO betrokken.

720 Statenlid **Cardol** (GL) gelooft onmiddellijk dat gedeputeerde de genoemde
boerenorganisaties allemaal spreekt en ze tegenkomt in de processen. Zijn vraag was
echter of de organisaties ook een structurele rol krijgen in de programma-organisatie.

725 Gedeputeerde **Rommel** (VVD) bevestigt dat ze aan tafel zitten en ook structureel betrokken zijn bij
de gesprekken met de ambtenaren.

De heer **Dessing** (FvD) heeft een vervolgvraag op het stellen van doelen. Hij hoorde
gedeputeerde zeggen dat er met name voor Westzaan nog wat onderzoek gedaan moet
730 worden. Is de volgorde echter niet meestal dat éérs onderzoek dient te worden verricht om
te kijken of de doelen überhaupt wel realistisch zijn? Hoe kun je nou een doel stellen als je
niet weet of het haalbaar en realistisch is?

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) gaf bij het voorbeeld Westzaan dat er nog geen doelen kunnen
735 worden gesteld omdat daar samen met alle partijen in het gebied een visie is ontwikkeld. Er is
gezegd: *"We gaan nu onderzoeken wat er mogelijk is in dit gebied, zodat er ook een*
toekomstperspectief voor de boeren bestaat, want dat is een opgaven vanuit het Klimaatakkoord
en daarvan weten we nog niet alles." Dus pas later kan worden vastgesteld wat daar mogelijk is. Als
dan die herijking er is, kan pas bekeken wat er aan doelen kan worden gesteld.

740

De heer **Dessing** (FvD) concludeert dat dan dus zou kunnen blijken dat die doelen al dan niet haalbaar en realistisch zijn. Klopt dat?

745 Gedeputeerde **Rommel** (VVD) wijst erop dat de eerdere inschatting van 0,67 megaton door nieuwe cijfers is bijgesteld naar 0,9 megaton. Als je onderzoek gaat doen, kun je dus de daadwerkelijke feitelijke situatie zien.

750 Tegen de heer **Leerink** (PvdA) merkt gedeputeerde op dat het gegeven dat de doelstelling niet wordt vastgesteld, niet betekent dat er geen CO₂-reductie zal worden gerealiseerd. De provincie is namelijk overal aan de gang. Er moet echter onderbouwd worden waarom bepaalde dingen worden gedaan. Het betreft maatwerk in alle gebieden. Zo gauw als gedeputeerde een herijking en ook de cijfers heeft, zal zij bij de Statenleden terugkomen om doelen vast te stellen, hetzij in het gebiedsprogramma, hetzij op een andere wijze.

755 De heer **Leerink** (PvdA) sluit aan bij de vergelijkbare vraag die Statenlid Cardol (GL) zojuist teruggaf. Hij gelooft gedeputeerde direct als zij zegt dat ze erop terugkomt op het moment dat zij de indruk heeft dat het kan. Hopelijk snapt zij echter de frustratie van de commissieleden, die denken: "*We zijn vier jaar onderweg; als we dan nog niet eens onze doelen kunnen vaststellen, hoe komen we dan in godsnaam vooruit*". Het perspectief dat
760 gedeputeerde dan schetst met weer een gebiedsplan, praten et cetera biedt, mede gelet op de gehele voorgeschiedenis, niet gelijk het vertrouwen dat men denkt: "*Dan komt het goed*." Dat kan vandaag niet uit de lucht worden gehaald, maar het is wel de reden waarom men af en toe met elkaar in de clinch ligt.

765 Gedeputeerde **Rommel** heeft daar begrip voor. Tegelijkertijd hoopt zij dat de commissieleden haar ook begrijpen dat ze echt wel realistische en haalbare doelen wil vaststellen. Het is immers voor de Staten ook niet wenselijk dat zij over twee jaar moeten toegeven dat ze zich vergist hebben.

770 Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) reageert nog even op de inbreng van de heer **Leerink** (PvdA). Zij vindt dat er nu heel zielig wordt gedaan alsof de provincie niet weer waar ze aan toe is. Volgens haar weten echter de boeren op dit moment niet waar ze aan toe zijn. De provincie moet daarin een slag slaan om te laten zien dat zij een betrouwbare overheid vormt. Wellicht kan gedeputeerde namens de provincie Noord-Holland daarin ook wel een voorbeeldrol innemen. De boeren hebben op dit moment vooral perspectief nodig.

775 De heer **Leerink** (PvdA) merkt op dat hij geen duidelijkheid vraagt voor het zaaltje hier, maar voor de mensen die het betreft. Als dat niet goed overkomt, is hij blij dat gedeputeerde er nog eens een dikke streep onder heeft gezet.

780 Gedeputeerde **Rommel** (VVD) zegt richting het CDA dat het ophogen van het waterpeil naar 30 centimeter een suggestie betreft, aangezien het in alle gebieden maatwerk betreft. Door integraal te zeggen dat het een doel is, vindt gedeputeerde lastig om uit te leggen. Je moet immers per gebied, met dat toekomstperspectief voor de boer, bekijken wat je daar kunt doen. Het ligt voor iedere boer weer anders. Ook in Westzaan hebben alle boeren gezamenlijk gezegd: "*We willen ook
785 kijken hoe we een gezamenlijk toekomstperspectief kunnen maken, doordat we aanvullende diensten verlenen*." Dat vergt echt maatwerk.

790 Mevrouw **De Groot** (SP) meent dat het bieden van maatwerk aan de boeren in Westzaan wellicht toch niet zo goed geland is. Zij hebben als insprekers in de gemeenteraad namelijk protest aangetekend tegen de veenweidestrategie, omdat zij het er niet mee eens zijn. Wellicht heeft gedeputeerde toch nog een missie op dit punt.

795 Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat zij niet voornemens is om hier de raadsvergadering van Westzaan over te doen. Partijen zijn in goed overleg, maar gedeputeerde meent dat het niet iets is om in de Staten te bespreken.

De brief over de landelijke stikstofkaart wordt thans in de Tweede Kamer besproken. Er vindt nog een debat over plaats. Er zijn nog verschillende moties die behandeld moeten worden. Gedeputeerde heeft zelf ook nog een aantal vragen over de kaart. Maar de lijn is dat de Staten in 800 mei 2021 de stikstofdoelen hebben vastgesteld. Daar is men in de gebiedsgerichte aanpak mee aan de slag en gaat men mee door. In juli 2023 wordt er een gebiedsplan samengesteld. Gedeputeerde gaat verder met de kaders die gesteld zijn. Als alles in kaart is gebracht, zal er ook een vergelijking plaatsvinden van hoe een en ander zich verhoudt tot de kaart van de minister. De 805 minister noemde een paar punten waarover nog niet eerder was gesproken, zoals de veenweide, NNN e.d. Gedeputeerde zag zaken op de kaart die zij niet kon uitleggen en begreep. De minister heeft toen gezegd dat het komende jaar nu juist gebruikt wordt om dergelijke zaken met elkaar te bespreken, te bekijken waar dan de mismatches zitten en te bepalen wat je al dan niet wil en kunt doen. Dat zal de komende tijd worden bekeken.

810 Gedeputeerde Rommel vindt een dergelijke stikstofkaart ongelukkig, omdat iedereen logischerwijs gelijk gaat kijken waar hij/zij op die kaart staat en wat een en ander voor hem of haar betekent. Die hele brief leest men dan niet meer, terwijl daarin juist staat dat het een richtinggevend kader betreft. Gedeputeerde had liever die kaart gehad tezamen met een uitleg. Dat is echter niet 815 gebeurd, hetgeen de verantwoordelijkheid van de minister gaat. De provincie gaat derhalve door met de kaders die de Staten gesteld hebben. Als dan later mocht blijken dat waar dan ook, op welke manier dan ook en waarom dan ook er iets aan bijgesteld moet worden, bijvoorbeeld omdat het in een bepaald natuurgebied hartstikke goed gaat, dan wil gedeputeerde dat het bij de Staten terecht komt, opdat zij daarover kunnen spreken.

820 De heer **Dessing** (FvD) acht dat een goed vooruitzicht. Kunnen GS wellicht een overzicht leveren van de stand van zaken van de beheersmaatregelen uit de beheersplannen van de Natura2000-gebieden? En welke effecten zijn daarbij zichtbaar, qua observaties en metingen? En welke maatregelen gaan er nog genomen worden? Alsdan weet men waarover 825 gesproken wordt.

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat dat gebeurt in de evaluaties die nu plaatsvinden. Dat gaat gevolgtijdelijk. Er zijn niet voldoende mensen en ook niet voldoende capaciteit om het allemaal tegelijk te doen. Sommige moet je gezamenlijk bekijken en andere wat later. Er volgen derhalve nu evaluaties voor de beheersplannen. Daarin wordt zichtbaar wat een en ander heeft betekend. 830 Vervolgens komt er nieuw beheersplan voor ieder N2000-gebied, waarin men kan zien wat er nog moet gebeuren.

De heer **Dessing** (FvD) informeert naar de planning.

835 Gedeputeerde **Rommel** merkt op dat in 2016 de meeste beheerplannen zijn vastgesteld. Deze duren zes jaar. Gedeputeerde heeft hiervan een overzicht. Dit is reeds een keer met de Staten gedeeld. Gedeputeerde zal het (laten) opzoeken en nasturen, opdat men weet in welk jaar precies welk gebied aan de orde is.

840 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) sprak over de ruige mest in de veenweide en over een onderzoek daarnaar. Gedeputeerde heeft geprobeerd om iemand te pakken te krijgen, maar mevrouw Koning-Hoeve meent dat hierover reeds een onderzoek bestaat. Gedeputeerde moet hier even naar kijken en komt er bij de Statenleden op terug. Ook het landelijke moet onderzocht worden. Zoals mevrouw Koning-Hoeve al zei, is ruige mest voor de weidevogels hartstikke fijn maar voor de
845 stikstofreductie niet. Daarom moeten in alle gebieden maatregelen worden genomen en de verbanden met elkaar worden afgewogen.

Gedeputeerde heeft net een toekomstperspectief gegeven. Het betreft een opdracht vanuit het Klimaatakkoord. Over de verdienmodellen zal minister Staghouwer een landelijk inzicht moeten
850 geven. Gedeputeerde Zaal zal daar bij betrokken worden.

Het marktonderzoek lisdodde betreft een proef. Thans worden er al hele isolatieplaten van lisdodde vervaardigd. Gedeputeerde heeft goede hoop, maar de afzet is momenteel nog klein. Het zal door de markt opgevangen moeten worden. Gedeputeerde kan dat echter sturen. Het betreft
855 innovatie en dat kost tijd.

Richting de heer De Wit (VVD) beaamt gedeputeerde dat de geformuleerde doelstelling van 0,9 megaton voor het gehele gebied geldt. Het kost maatwerk en moet vertaald worden naar een lager niveau, zodat met alle mensen in het gebied wordt gesproken hoe een en ander gerealiseerd kan
860 worden.

De Partij voor de Dieren vraagt GS om nog vier aspecten richting het gebiedsprogramma mee te nemen. Gedeputeerde beaamt dat er geen link zit tussen het aantal koeien en de grondwaterstand. Minder koeien wil niet per se zeggen dat daarmee de bodem sneller stijgt.

865 Statenlid **Kostic** (PvdD) vraagt of gedeputeerde het met haar eens is dat het waterpeil moeilijk of niet omhoog kan doordat er koeien rondlopen?

Gedeputeerde **Rommel** wijst op hetgeen in het stuk staat. Wat betreft de 0,9 megaton en de match
870 tussen hetgeen voor de koeien kan met welke reductie verlangd wordt, komt het heel dicht bij elkaar. De waterstand kan best iets hoger gezet worden. Dat is maatwerk en zal beter onderzocht worden. De methaanuitstoot kan als gevolg daarvan wel weer toenemen, dus alles in de gebieden moet me elkaar bekeken worden.

875 De Partij voor de Dieren heeft het voorts over het verbinden boeren en de eiwittransitie. Gedeputeerde is heel hard mee bezig.

880 Statenlid **Kostic** (PvdD) stelde de vraag aan deze gedeputeerde omdat het in dezen over de veenweidegebieden gaat en er een kans ligt om de plantaardige transitie te koppelen aan de kansen voor boeren. Is gedeputeerde bereid om daarin mee te denken en dit mee te nemen in de transitie? Dan kan men én veenweideproblemen oplossen én de boeren toekomstperspectief bieden.

885 Gedeputeerde **Rommel** geeft aan dat het college heel integraal werkt. Gedeputeerde Zaal is er heel hard mee bezig. Dat wil niet zeggen dat zij dat op alle andere gebieden doet, met uitzondering van het veenweidegebied, omdat gedeputeerde Rommel daarover gaat. In heel veel gebieden is gedeputeerde Loggen, als verantwoordelijke voor de waterkwaliteit, erbij betrokken. Het college werkt derhalve heel integraal. De gedeputeerden lezen met elkaar mee en trekken heel veel in gezamenlijkheid op.

890 Statenlid **Kostic** (PvdD) heeft een heel concrete vraag. Er wordt toegewerkt naar een soort gebiedsprogramma. Het college gaat alles integraal meenemen. Neemt gedeputeerde dan ook mee wat de kansen zijn als er meer getracht wordt om de boeren te stimuleren en hen te verbinden met de rest van de markt, richting het plantaardige? Dus minder koeien maar
895 meer richting plantaardig, bijvoorbeeld voor bouwstoffen et cetera. Gaat gedeputeerde het meenemen om het in ieder geval te onderzoeken? Bij de technische beantwoording kwam Statenlid **Kostic** erachter dat het überhaupt niet is meegenomen in de plannen.

900 Gedeputeerde **Rommel** vraagt expliciet welk probleem niet is meegenomen.

Statenlid **Kostic** (PvdD) antwoordt dat de oplossing om meer in te zetten op plantaardig en minder koeien ontbreekt.

905 Gedeputeerde **Rommel** geeft aan dat in ieder gebied nader onderzoek plaatsvindt, wat maatwerk moet opleveren. Gedeputeerde gaat zich niet mengen in het werk dat een ondernemer doet. Een en ander kan als optie worden meegenomen en nader onderzocht, maar gedeputeerde Zaal is degene die er extra op inzet. Van de instrumenten die extra worden onderzocht, wordt ook besproken hoe ze meegenomen kunnen worden in de veenweidestrategie.

910 De heer **Van Tiggelen** (PVV) heeft nog een vraag. Zijn fractie heeft een relevant en aantoonbaar feit aangedragen aangaande de uiterst beperkte invloed van de mensheid als geheel op het CO₂-gehalte in de atmosfeer. Waarom blijft de gedeputeerde ervoor kiezen om dit aantoonbare feit nog steeds te negeren?

915 Gedeputeerde **Rommel** heeft gehoord dat de heer Van Tiggelen (PVV) het een "*aantoonbaar feit*" noemt. Zij neemt het als mededeling mee, maar kijkt daar anders tegen aan. Op grond van het Klimaatakkoord moet er gereduceerd worden. Voorts moet men de bodemdaling tegengaan.

920 De heer **Van Tiggelen** (PVV) merkt op dat als de gedeputeerde belangstelling heeft voor wetenschappelijke documenten waarin een en ander uit de doeken wordt gedaan, hij er 36 heeft liggen.

De **voorzitter** gaat ervan uit dat gedeputeerde Rommel dit aanbod ter kennisgeving aanneemt. Zij bedankt gedeputeerde voor haar beantwoording. De 80%-versie van de Regionale Veenweidestrategie gaat nu de consultatieronde in en in oktober kan de 1.0-versie worden verwacht. Deze zal dan als A-stuk in de commissievergadering NLG worden geagendeerd, alsmede in PS. Alsdan kunnen de Statenleden zien wat er met hun aanbevelingen is gedaan.

De voorzitter wijst erop dat de spreektijd van een aantal partijen snel teruglopen. Na agendapunt 3. En een korte schorsing zal zij derhalve een tussenstand geven.

3. Rondvraag Gedeputeerde Rommel (Leefbaarheid, gezondheid en milieu en OD NZKG en ODJ)

Er zijn drie aanmeldingen ontvangen voor de portefeuille van gedeputeerde Rommel:

- Rondvraag van CDA over het stikstofbeleid;
- Rondvraag van GroenLinks over stikstof: *deze is vervallen doordat er voorgaande keer reeds een mededeling is gedaan over het stikstofverhaal.*
- Rondvraag van het CDA en de ChristenUnie over NNN en de mogelijkheid tot bezwaar.

Rondvraag CDA over het stikstofbeleid

De **voorzitter** geeft mevrouw Koning-Hoeve (CDA) allereerst het woord voor een korte samenvatting.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) merkt op dat zij bij de vorige vergadering reeds drie vragen had ingediend. Intussen heeft zij daarop een kleine aanvulling. De zeven vragen luiden als volgt.

1. Vrijdag 10 juni jl. kwam de minister voor Natuur en Stikstof met een brief aangaande stikstofbeleid. Een eerste reactie heeft de gedeputeerde reeds gegeven. Het CDA wil echter graag weten hoe gedeputeerde de agrarische sector in Noord-Holland daar precies bij gaat betrekken, opdat er toekomstperspectief voor deze sector blijft bestaan en er duidelijkheid is over wat er in Noord-Holland gebeurt.
2. Ten tweede heeft het CDA vernomen dat de kaarten met daarop de aangegeven reductiepercentages grotendeels niet kloppen. Is gedeputeerde bereid om voor Noord-Holland de kaart te checken en van alle gebieden die als "*stikstofgevoelig*" staan ingetekend, ook zorgvuldig te bekijken of ze wel echt stikstofgevoelig zijn en ook in de aangegeven mate?
3. Kan de gedeputeerde beloven dat er geen extra oppervlakte wordt toegevoegd aan stikstofgevoelige gebieden?
4. Op de kaart van de minister van 10 juni jl. wordt een reductieopgave rechtstreeks gekoppeld aan NNN-gebieden. Dat was nooit de afspraak. Hoe gaat gedeputeerde ervoor zorgen dat die rechtstreekse koppeling weer van de kaart verdwijnt?

- 965 5. De KDW's (kritische depositiewaarden) blijken op veel plaatsen onhaalbaar te zijn. Eigenlijk klopt het instrument dus gewoon niet. Is gedeputeerde bereid om te gaan werken met een ander systeem en om bij de minister aan te dringen op een ander systeem?
- 970 6. Hoe gaat Noord-Holland het sociaaleconomisch perspectief laten meewegen bij de gebiedsprocessen?
- 975 7. Via het internationale onderzoeksbureau Eurofins (gespecialiseerd in grondmonsters) blijkt dat het calciumgehalte in natuurgebieden te laag is en mede daardoor de natuur verslechtert. Is gedeputeerde bereid om de bodem van alle N2000-gebieden in Noord-Holland via een representatief aantal grondmonsters te laten onderzoeken op calciumgebrek en zo nodig een plan te ontwikkelen om het calciumgehalte weer op peil te krijgen om daarmee bij te dragen aan herstel van de natuur?

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):

980 Gedeputeerde Rommel merkt op dat zij thans niet in staat is om de vier vragen die gisteren nog zijn nagezonden, te beantwoorden. Zij kan wel een richting geven en duiden en die antwoorden nasturen.

985 Gedeputeerde gaat derhalve in op de eerste drie vragen. De Staten hebben de doelen voor de stikstofreductie in mei 2021 vastgesteld. Gedeputeerde houdt zich daaraan vast. De minister heeft richtinggevende kaders gesteld. Op een later moment zal er overleg plaatsvinden over hoe een en ander voor Noord-Holland uitpakt.

990 Alle sectoren doen mee aan stikstofreductie. Gedeputeerde is ook in overleg met de industrie. Onderhavige kaart betreft alleen de agrariërs. Wat betreft de NNN en de veenweidegebieden werden GS ook verrast, aangezien zij die nog niet kennen. Gedeputeerde wil daar ook graag in overleg. Het gaat daar niet alleen om de boeren. In de NNN-gebieden zijn de boeren keihard nodig om de natuur te beheren. Zij zijn in het grootste gedeelte heel extensief aan de slag. In die zien kun je dus niet eens zo heel veel stikstof reduceren. Het betreft echter maatwerk. Daarbij komt dat in sommige NNN-gebieden heel veel particulieren zitten. De minister heeft het erover dat bij de

995 primaire landbouw de 95% reductiedoelstelling niet geldt. Gedeputeerde houdt zich daar even niet aan vast. Zij gaat aan de slag met de doelen die de Staten gesteld hebben, met de gebiedsgerichte aanpak. Voorts gaat zij met de minister in overleg over de richtinggevende zaken die zij gesteld heeft als de provincie heeft bekeken hoe in haar gebieden uitpakt.

1000 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) heeft een vervolgvraag. Gedeputeerde zegt dat de Staten de doelen hebben vastgesteld. Dat zijn de KDW's. In de loop der tijd blijkt echter steeds meer dat de KDW's niet kloppen en dat een groot deel gewoon niet haalbaar is en een aanpassing behoeft. Hoe gaat gedeputeerde daar dan mee om? Dan moet het beleid in Noord-Holland echt aangepast worden.

1005 Gedeputeerde **Rommel** wijst erop dat dat dit een van de vragen betreft waarop zij later zal terugkomen, aangezien deze pas gisteren gesteld zijn. Gedeputeerde kan wel reeds een richting geven. Zij heeft ook bij de minister aangegeven dat de KDW een indicator is. Als je alle boeren uit Noord-Holland weghaalt, zal de KDW niet gehaald worden. Er is immers ook nog sprake van

1010 scheepvaart, buitenland, industrie en een groot vraagteken rond ammoniak uit zee. Dat laatste laat

gedeputeerde nog uitzoeken, aangezien zij niet weet wat een meetcorrectie precies inhoudt en wat zij daartegen moet doen.

De minister acht de KDW op dit moment heilig omdat de rechter zegt dat er niks anders is.

1015 Gedeputeerde wil in de gebieden zelf onderzoeken hoe die natuur eruit ziet, ook met het oog op de beheerplannen. Wellicht is er een casus waarmee wetenschappelijk kan worden aangetoond dat het goed gaat in het natuurgebied. Dat wil overigens niet zeggen dat de natuur geen probleem heeft. Stikstof behoeft echter niet de aanleiding te zijn. Zo kunnen de herstelmaatregelen of de waterkwaliteit niet voldoende zijn. Er zijn veel meer indicatoren voor de natuur. Als echter
1020 aangetoond kan worden dat de natuur robuust genoeg is om de stikstof uit die omgeving aan te kunnen, is gedeputeerde bereid om naar de minister en de rechter te stappen om te laten zien dat het daar goed gaat. Het gaat om de instandhoudingsdoelstellingen van de natuur.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) informeert of vragen 2. en 3. ook nog behandeld zullen worden.

1025 Gedeputeerde **Rommel** verexcuseert zich voor het feit dat ze deze vergeten is te beantwoorden en gaat er alsnog op in.
Op de kaart van de minister staat langs het IJsselmeer een groene strook weergegeven, die een bufferzone moet voorstellen. Het IJsselmeer is echter geen stikstofgevoelige natuur. Gedeputeerde
1030 plaatst daar derhalve de nodige vraagtekens bij. Zij zal die vragen aan de minister voorleggen. Flevoland heeft dit ook reeds gedaan. Gedeputeerde zal er vervolgens op terugkomen bij de Statenleden. Als Noord-Holland maatwerk geleverd heeft in de gebieden en in kaart heeft welke stikstof ze gaat reduceren, dan gaat gedeputeerde de vergelijking maken met wat de minister zou willen en gaat zij met haar in overleg om aan te geven waarom Noord-Holland op deze wijze
1035 aanpakt.

Voorts werd gevraagd of gedeputeerde kan beloven dat er geen extra oppervlakte wordt toegevoegd aan stikstofgevoelige gebieden. Laatstgenoemde vindt dat een heel lastige. Aan de stikstofgevoelige gebieden kan zij zelf niets aan toevoegen maar enkel iets vanaf halen als het
1040 goed gaat. De minister kan daar wél iets mee doen, zoals met het veegplan dat nu aan de orde is. Gedeputeerde kan er derhalve niets over beloven.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) heeft nog een kleine vervolgvraag. Heeft de provincie zelf geen invloed op het toevoegen of afhalen van de stikstofgevoelige gebieden? Klopt het dat
1045 gedeputeerde toevoegen moet toestaan en dat zij dat zelf niet kan tegenhouden?

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat als een en ander op basis van de Europese richtlijnen geschiedt, de minister wat met de N2000-gebieden kan doen. Gedeputeerde kan er echter niets mee doen, behalve de minister aangeven waarom het niet zo zou zijn en hopen dat ze naar haar
1050 luistert.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Rommel voor haar beantwoording. De resterende vragen worden zo spoedig mogelijk schriftelijk toegezonden aan de Statenleden.

1055 *Rondvraag van het CDA en de ChristenUnie over NNN en de mogelijkheid tot bezwaar*

- 1060 Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) merkt op dat er in de commissie RWK insprekers waren omdat daar de kaart met intekening van de NNN-gebieden werd behandeld. Bij deze aanwijzing van de gebieden als NNN is er volgens de toelichting door gedeputeerde in de nota van beantwoording geen mogelijkheid voor bezwaar of beroep, omdat er geen directe juridische consequenties zijn. Er zijn op termijn echter wel consequenties voor de eigenaren. Wat als er over vijf jaar bijvoorbeeld geen agrarisch natuurbeheer meer mogelijk is? Op welke manier kunnen grondeigenaren dan toch hun recht halen bij wijzigingen van de NNN-ambitiekaart?
- 1065 Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):
Gedeputeerde heeft een heel lang en technisch antwoord gekregen. **Zij wil de Staten dat antwoord niet ontzeggen en zal het hun toesturen.** Gedeputeerde licht de essentie toe.
Bij het natuurbeheerplan zitten de beheertypenkaart en de ambitiekaart, maar dat heeft geen verbinding of verplichting naar de burgers toe. Daar kan dus niks mee gedaan worden. Tegen die
1070 begrenzing en het aanpassen van de NNN kan geen beroep worden ingesteld. Tegen het wijzigingsbesluit kan wel worden opgekomen als het vertaald worden in de bestemmingsplannen of in de omgevingsvergunningen. Dan is het wel mogelijk om daar een procedure tegen aan te spannen.
- 1075 De **voorzitter** bedankt gedeputeerde voor haar toelichting. **Het uitgebreidere antwoord zal eveneens aan de Staten worden toegezonden.**
De voorzitter rondt het agendapunt af en deelt de resterende spreektijden. Aansluitend gaat zij over tot een korte schorsing.
- 1080 *Schorsing van 15.00 uur tot 15.07 uur*

4. B-agenda Recreatie

4.a Recreatie: Ladder van Leisure

- 1085 De **voorzitter** heropent de vergadering en geeft als eerste het woord aan mevrouw Bouhlef (SP) als indiener van onderhavig agendapunt. Aansluitend worden de overige commissieleden in de gelegenheid gesteld om hun inbreng in eerste termijn te leveren. De voorzitter vraagt hun om bij de bespreking van het stuk ook aan te geven of motie 88 als afgedaan kan worden beschouwd.

Eerste termijn

- 1090 Mevrouw **Bouhlef** (SP) meent dat het Eindrapport Natuur en Recreatiegebieden duidelijk en overtuigend is. Het laat zien wat de SP al lange tijd probeert te leggen, namelijk dat in 70% van de recreatiegebieden sprake is van een probleem. Als er te veel recreanten in de natuur komen, delft de natuur het onderspit. De SP hoopt dat met dit eindrapport nu ook echte stappen gezet gaan
1095 worden. Daar kan de Ladder van Leisure bij helpen. Het is de bedoeling dat de juiste balans tussen recreatieve druk en draagkracht van natuurlandschap en omgeving juist is, en dat de negatieve impact van recreatie en toerisme geminimaliseerd wordt. Op pagina 4, eerste alinea, van de Ladder of Leisure wordt aangegeven dat er ingezet moet worden op structurele oplossingen voor nu en in de toekomst, en dat daarmee de balans gewaarborgd wordt. Hier kan de SP alleen maar achter
1100 staan. Echter wijst de praktijk anders uit. Neem de festivals in het Twiske. De provincie geeft gewoon de natuurvergunningen af. Sterker nog, ze geeft voor het Lentekabinet een vergunning

voor vijf jaar en sponsort het ook nog eens. De spandoeken zeggen genoeg.

1105 In de brief aan PS d.d. 25 mei jl. geeft gedeputeerde aan dat er een afweging gemaakt wordt van
verschillende belangen om een goede balans te bewaren, omdat niet alles overal kan. De SP ziet
dat alleen het grote geld bepaalt. Daar zijn niet alleen de festivals een voorbeeld van. Mevrouw
Bouhlef attendeert op de Donkere Duinen in Den Helder, waar 150 plaatsen voor tenten, campers
en tourcaravans plaats moeten maken voor 35 luxe vakantievilla's, en op Sandervoerde, waar alle
chalets en stacaravans plaats moeten maken voor vakantievilla's. Voorts wijst zij op de Formule 1,
1110 waarbij ook helemaal geen rekening gehouden is met de natuur. Dus hoezo balans. De SP heeft de
behoefte om naast de recreatieve druk per gebied ook de recreatieve mogelijkheden te
classificeren. De fractie denkt daarbij aan intensieve recreatie, dus de festivals, en de extensieve
recreatie, zoals wandelen. De SP kan niet akkoord gaan met de afdoening van de motie, omdat zij
iets anders voor ogen had. Ook zal zij met een motie komen om het areaal van recreatie en natuur
1115 te vergroten naar 5.000 ha extra.

De **voorzitter** noteert dat de SP niet akkoord is met de afdoening van de motie.

1120 De heer **Van Tiggelen** (PVV) hoorde de SP net beweren dat er bij de Formule 1 geen
rekening zou zijn gehouden met de natuur. Hij kan mevrouw Bouhlef aanbevelen om zich
wat beter te (laten) informeren.

1125 Mevrouw **Bouhlef** (SP) weet uit zeer betrouwbare bron dat er vervuild asfalt is gebruikt om de
tribune te bouwen.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) merkt op dat er granulaat is neergelegd voor de veiligheid. Bij
tribunes van 42 rijen hoog wil je immers niet meemaken dat ze instorten wanneer ze
volbeladen zijn met mensen. Het is nog steeds een grote leugen dat de Formule 1 geen
rekening zou hebben gehouden met de natuur. Bepaalde beschermde diersoorten zijn daar
1130 zorgvuldig afgevangen en elders uitgezet. En terugkeren is fysiek voorkomen. Dat er
rekening zou zijn gehouden met de natuur, klopt gewoonweg niet.

1135 Mevrouw **Bouhlef** (SP) gaat die discussie niet aan met de heer Van Tiggelen (PVV), aangezien zij
ieder een eigen mening hebben.

De heer **Hollebeek** (PvdD) wijst erop dat de motie van de SP vroeg om een Ladder van Leisure. Wat
is de uitkomst? Geen ladder, maar vier kwadranten van twee variabelen met twee uitersten. De heer
Hollebeek begrijpt dat het samenspel tussen de variabelen "*intensiviteit van een recreatieve
activiteit*" en de "*gevoeligheid van een gebied*" eigenlijk vragen om twee ladders die in elkaar
1140 geschoven dienen te worden. Het lijkt de heer Hollebeek dan ook logisch om terug te komen in de
commissie met de mededeling dat de werkelijkheid iets te gecompliceerd is om aan deze opdracht
te voldoen en om input te vragen hiermee om te gaan. Maar zoals gezegd is ze gekozen met
kwadranten, met deze twee variabelen die slechts uitgedrukt worden in twee uitersten. Een
platgeslagen model dat ook aan de werkelijkheid geen recht doet. Het enige voordeel van de
1145 gekozen methodiek is dat er wel een mogelijkheid gebiedt tot een simpele en betere
categorisering: "*intensief – extensief*", "*gevoelig – niet gevoelig*". Het zou dus heel gemakkelijk
kunnen zijn, wat de Partij voor de Dieren ook echt iets waard is. Maar zelfs dit lijkt nog te hoog

gegrepen. "*Intensief – extensief*" blijkt duidelijk ingewikkeld. Er wordt gezegd dat het niet zozeer gaat om het type activiteiten, maar meer om de invulling en veelal om de intensiteit van het gebruik (bijvoorbeeld de groepsgrootte). Dat vindt de heer Hollebeek wel een mooie indicator. Over de verstoringsgevoeligheid wordt gezegd dat de Natura2000-status een belangrijke indicator is voor hoge natuurwaarden als ook de NNN-status. Het objectief vaststellen van verstoringsgevoeligheid is helaas niet mogelijk. Het is dus ook niet duidelijk definieerbaar. Maar Natura2000-status lijkt toch wel het meest zekere criterium voor gevoeligheid. Volgens deze systematiek zouden activiteiten van grote groepen in Natura2000-gebieden dus in ieder geval de kwalificatie "disbalans" verdienen. Dat leidt automatisch tot de vraag of het verlenen van vergunningen om tienduizenden bezoekers in de Natura2000-gebied "een dansje te laten doen", om de woorden van gedeputeerde te gebruiken, terwijl op korte afstand, zoals gisteravond nog tijdens de sport- en feestweek van Aalsmeer daarmee dan definitief verleden tijd? Maar nee, volgens de brief aan PS is de Ladder van Leisure nadrukkelijk niet bedoeld om individuele activiteiten te toetsen. Over het afdoen van de motie kan de heer Hollebeek dus duidelijk zijn:

- a) er is iets anders opgeleverd dan gevraagd;
- b) de categorieën zijn niet helder gedefinieerd;
- c) het opgeleverde lijkt geen daadwerkelijke beleidsmatige functie te hebben.

Kortom, de motie is wat de Partij voor de Dieren betreft niet afgedaan. De heer Hollebeek heeft voorts nog een nabrander. Het zou de Partij voor de Dieren verstandig lijken om hier eens een BOT-overleg aan te wijden, om van gedachten te wisselen over een werkbare wijze om de intensiteit van recreatieve activiteiten en de gevoeligheid van recreatiegebieden met elkaar te wegen en dat eventueel een beleidsmatige plek te geven. De heer Hollebeek kijkt in deze naar de SP, als indiener van de motie.

De heer **De Wit** (VVD) beperkt zich tot het aandragen van de spreektekst van zijn collega Roosendaal, die deze voor de voorgaande vergadering had voorbereid. Hij verexcuseert zich op voorhand dat hij op vragen wellicht niet het meest acute antwoord beschikbaar heeft.

Allereerst bedankt de heer De Wit bedankt GS voor de gedane analyses. Het is opvallend en tegelijkertijd begrijpelijk dat mensen graag dichtbij huis recreëren. Verdichting van het stedelijk gebied kan ook niet zonder meer recreatie en investeringen daarvoor in de buurt van de mensen die er gaan wonen. Vooral mensen met een lagere sociaaleconomische klasse hebben niet altijd de keuze om verder te reizen en milieubewuste hogere economische klassen willen het niet of zouden het niet móéten willen. Hun soort recreatie en natuurbeleving, zoals gedefinieerd in de gepresenteerde archetypes, zijn daardoor beperkter. Ontspanning en inspanning in de buitenlucht, ontmoetingen met elkaar en de natuur moeten daarom vooral vanuit de provincie en gemeenten rondom de stedelijke gebieden, actiever ondersteunen. Als recreatie heel soms bijt met natuurdoelstellingen, zoals bij Spaarnwoude, en de daarom afgewezen ontgrenzing van het NNN, vindt de VVD dat men moet nadenken over de wijze waarop je toch meer mogelijkheden tot recreatie in de buurt ontwikkelt, of anders natuur compenseert in minder drukke gedeelten van de provincie. Star beleid is niet per se het beste beleid. Het overbruggen van schijnbare tegenstellingen vraagt om creativiteit.

In plaats van zich te verliezen in details en aannames zou de VVD liever zien dat er algemene uitgangspunten komen voor beleid voor recreatie dichtbij de stad, in relatie tot de groei van inwoners en toeristen. Als er meer inwoners en/of structureel meer bezoekers zijn in

recreatiegebieden, wordt het dan niet tijd om vooruit te kijken en naast de NNN ook gebieden te ontwikkelen voor nieuwe recreatie? Meer bomen -- dat is goed voor mens en natuur -- maar dan zonder de NNN en alle regels en beperkingen die erbij komen. Een Bosplan 2.0, een verbinding van de Amsterdamse Scheggen of een intensiever recreatief gebruik van de Stelling van Amsterdam en de verbinding van de forten door fiets- en wandelpaden. De VVD wil het daar graag met het college over hebben en hoopt dat dat ook geldt voor de resterende commissieleden.

De **voorzitter** informeert of de motie wat de VVD betreft is afgedaan.

De heer **De Wit** (VVD) antwoordt bevestigend, zeker als het voornoemde vervolgggesprek kan worden gevoerd.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) is verrast hoe gedegen GS de uitvoering van deze motie ter hand hebben genomen. Dat is een andere optiek dan die van sommige voorgaande sprekers. Mevrouw Jellema complimenteert GS met de uitputtende uitwerking en het inzicht dat gegeven wordt. De winstwaarschuwing is wel dat de nu ontwikkelde ladder, of een kwadrant, niet bindend is. Dat is natuurlijk wel enigszins een domper op de feestvreugde. GS schrijven dat zij de Ladder onder de aandacht zullen brengen van de gemeenten en overige betrokkenen, en hun stimuleren deze in onderlinge samenwerking te agenderen en gebruik te maken van de systematiek.

De Partij van de Arbeid is bang dat het allemaal veel te vrijblijvend zal zijn. Er komen tot 2030 een half miljoen mensen bij in Noord-Holland, die allemaal zullen willen en moeten recreëren. Zo komt er nog meer druk op de recreatie- en natuurgebieden komen.

De heer **Hollebeek** (CU) heeft een vraag aan mevrouw Jellema (PvdA). Zij zegt dat GS gedegen te werk zijn gegaan. Is zij echter niet ook van mening dat het duidelijker zou zijn geweest als er een expliciete scheiding tussen intensief en extensief te maken? Thans zijn er vier kwadranten, maar de grens is een beetje schimmig. Vindt mevrouw Jellema dat gedegen?

Mevrouw **Jellema** (PvdA) merkt op dat als de heer Hollebeek (CU) haar hele betoog heeft gehad, dan zal hij zien dat zij ook de angst heeft dat het te vrijblijvend is. GS schrijven ergens in het stukken dat ze geen enkele pressie kunnen uitvoeren en dat het aan de gemeenten is om er al dan niet verdere invulling aan te geven en de vinger aan de pols te houden.

De Partij van de Arbeid is bang dat het allemaal te vrijblijvend zal blijven, want er komen een half miljoen mensen bij in de provincie. Dat zal nog meer druk gaan geven. En dan is er nog de handhaving. Een handje boa's kan dat nooit allemaal handhaven. De verrobotisering gaat onderhand lustig door. Zie het laatste voorbeeld in de Donkere Duinen. De SP heeft er ook al aan gerefereerd. Een oude familiecamping is zojuist verkocht aan een projectontwikkelaar die er 35 luxe villa's op gaat zetten, à raison €600.000 per stuk.

Het gemeentebestuur heeft vorig jaar als voorbeeld in de Donkere Duinen nog verboden om daar een verhard pad door het bos aan te leggen, met natuurlijke materialen, zodat daar ook rolstoelen e.d. overheen kunnen. Dat mocht echter niet, omdat het een Natura2000-gebied betreft. En dat terwijl er nu aan de rand van dat bos 35 villa's moeten worden gebouwd. Zou dat dan wel mogen, met alle aan- een toeloop daarnaartoe? Hoe gaan GS dit allemaal doen? Welke garanties hebben PS

1240 dat die ladder of kwadranten ook echt gebruikt gaan worden? Welk pressiemiddel of welke overtuigingskracht heeft de gedeputeerde dan om het wél in goede banen te gaan leiden, zeker als de provincie in de aankomende jaren zo veel meer recreanten erbij krijgt?

1245 Het afdoen van de motie kan wat de Partij van de Arbeid echter wel. Daarbij geldt echter wel dat het nu pas begint. Mevrouw Jellema vraagt de gedeputeerde derhalve met klem hoe zij hier nu invulling aan gaat geven. Een kwadrant of een ladder is een goed middel, maar dan moet het natuurlijk ook wel echt ingezet gaan worden.

1250 Mevrouw **Hogendoorn** (CU) bedankt GS voor de uitwerking van de Ladder of Leisure. Voor haar fractie is het nog wel wat onduidelijk hoe deze concreet gaat helpen. Mevrouw Hogendoorn zou dit punt wel willen benutten om bij punt 3., de inrichting, te pleiten voor structurele sanitaire voorzieningen. Dat zal echter geen verrassing zijn. De opvallende uitschieter in het Eindrapport Natuur- en Recreatiegebieden is de druk die het Haarlemmermeerse Bos ondergaat. Onderaan de lijst bungelt dit zo druk bezocht recreatiegebied. Dit is voor mevrouw Hogendoorn geen verrassing, want zij komt er regelmatig. Het is niet zo'n bijzonder mooi gebied, maar wel
1255 functioneel als recreatiegebied, dichtbij huis. Die drukte is ook niet zo gek als je 20 jaar terug twee vinexwijken uit de grond stampt en nauwelijks extra recreatiemogelijkheden biedt. Het zou mooi zijn als bij toekomstige woningbouw in de Haarlemmermeer, die ook op stapel ligt, ook gekeken wordt naar waar deze mensen gaan recreëren. Naast het Haarlemmermeerse Bos is er ook nog het kleinere Venneperhout en de Tholenburgerplas, maar deze worden ook al heel druk bezocht. Er
1260 moet dus echt meer en beter nagedacht worden over waar de toekomstige bewoners hun vrijetijd kunnen doorbrengen. Wordt derhalve de informatie uit het rapport meegenomen in de ontwikkelplannen voor nieuwe woonwijken? Uiteraard geldt deze vraag voor projecten in de gehele provincie. Hoe gaat gedeputeerde ervoor zorgen dat dit soort situaties niet opnieuw ontstaan, waardoor er een tekort ontstaat aan recreatiemogelijkheden?

1265 Over het algemeen is er grote behoefte aan recreatie, zeker bij een toenemend aantal inwoners. Op pagina 24 staat dat bij 32 van de 37 gebieden de auto het meest gekozen vervoersmiddel is om er te komen, ook in gebieden met vooral lokale bezoekers. Hoe kan er zodanig worden gestuurd dat mensen met de fiets of OV komen of dichterbij huis blijven? Nog betere fietspaden, beter OV; er
1270 zijn vast mogelijkheden om de ingesleten patronen te doorbreken.

De **voorzitter** informeert of de motie volgens de ChristenUnie is afgedaan?

1275 Mevrouw **Hogendoorn** (CU) laat dat graag nog even afhangen van de beantwoording.

1280 Statenlid **Er** (GL) merkt op dat GroenLinks zowel bij de Ladder van Leisure als bij de eindrapporten meer duidelijkheid over de toepassing en de uitwerking ervan. Aan het einde van de Ladder van Leisure wordt aangegeven dat deze vooral onderdeel moet worden van een gezamenlijk proces en dat deze onder de aandacht zal worden gebracht van betrokken partijen. Wat GroenLinks betreft wordt er echter te weinig ingegaan op hoe dit precies gaat gebeuren en op welke wijze de TBO's en andere betrokken partijen dit zouden kunnen gaan implementeren, en welke gevolgen ervan verwacht mogen worden. Op deze manier vreest GroenLinks dat het snel ergens achterin de kast belandt en dat er straks niet meer naar wordt omgekeken.

1285 Voorts sluit het ook helemaal niet aan op de toon van de eindrapporten. Laatstgenoemde
rapporten klinken heel erg alarmerend. Op dit moment is er in bijna alle delen van Noord-Holland
een groot tekort aan recreatieruimte. Dit heeft hele grote gevolgen voor de natuur, want die staat
die heel erg onder druk. In de rapporten worden vervolgens verschillende perspectieven en
ontwikkelingsstrategieën genoemd. In de brief wordt vervolgens aangegeven dat GS samen met de
1290 TBO's, de gemeenten en de natuurorganisaties al die ontwikkelingsstrategieën verder gaan
uitwerken. GroenLinks vindt dit echter opnieuw vrij summier en vooral erg vrijblijvend, terwijl het
rapport eigenlijk heel erg duidelijk is over de alarmerende gevolgen voor de natuur in de provincie,
maar ook voor de recreatiemogelijkheden. Wat GroenLinks betreft gaat gedeputeerde daarom een
stuk verder en hoort de fractie graag op welke manier het daadwerkelijk geïmplementeerd gaat
1295 worden en wat daarvan verwacht mag worden.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) hoorde Statenlid Er in één zin "*natuur en recreatie*" zeggen. Bedoelt
ze daarmee "*natuur in recreatie*" of zijn het twee aparte elementen die in ogenschouw
moeten worden genomen? Mevrouw Jellema hoorde het net ook bij de Partij voor de Dieren
1300 en de heer De Wit (VVD) hield er ook een betoog over. Je kunt een recreatiegebied beginnen
-- 40 tot 50 jaar geleden is de provincie met een aantal gestart -- en na een halve eeuw na
dato is het tot natuur geworden of wordt het als zodanig bestempeld. Dat is het grote
heikele punt in deze discussie. Wat bedoelt Statenlid Er derhalve met "*natuur en recreatie*"?
Beschouwt zij dat als één of als twee verschillende elementen?

1305 Statenlid **Er** (GL) vindt het logisch dat het in één is. Zoals mevrouw Jellema (PvdA) zelf ook zegt, zijn
heel veel recreatiegebieden achteraf natuurgebieden geworden. Voor GroenLinks staat zeker de
natuur voorop. De fractie begrijpt dat er een hoge druk staat op de recreatie en daar moet ook
zeker een oplossing voor gevonden worden, maar dat moet niet ten koste van de natuurgebieden
1310 gaan.

De **voorzitter** informeert of voor GroenLinks de motie als afgedaan kan worden beschouwd.

1315 Statenlid **Er** (GL) beschouwt de motie zeker niet als afgedaan, mede gelet op de vragen zij aan het
einde van haar betoog heeft gesteld.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft het woord aan
gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording.

1320 Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66):
Gedeputeerde Zaal zit vanwege corona in isolatie en is derhalve digitaal aanwezig.
Vooraf is het belangrijk om op te merken dat het rapport in principe losstaat van de motie. De
motie was eerder ingediend en het rapport hebben GS op basis van de Visie recreatie en toerisme
laten uitbrengen. Omdat het zo nauw met elkaar samenhangt, hebben GS het rapport met deze
1325 brief meegezonden, maar de reactie van GS op de motie is geen antwoord op alle vragen,
aanbevelingen en conclusies uit het rapport. **Gedeputeerde Zaal wil die op een nader moment nog
met de commissie NLG bespreken.** De Ladder van Leisure kan wel een goede bijdrage leveren, in
ieder geval aan een van de aanbevelingen uit het rapport. Maar de noodzaak om meer te doen aan
recreatiemogelijkheden en de door de Statenleden erkende zorg voelt gedeputeerde ook sinds zij
1330 het rapport heeft gelezen. Gelet op die 500.000 extra inwoners in Noord-Holland voorziet de

provincie echt een groot tekort op het gebied van recreatie in het groen. Dat vraagt een veel bredere afweging, oplossing en gesprek met de Staten dan alleen ten aanzien van deze motie. GS wilden de Staten echter ook niet onthouden op dit moment.

1335 Gedeputeerde Zaal meent dat SP en de mede-indieners van deze motie eigenlijk wel een heel goed punt hebben. Zij is derhalve ontzettend blij dat de motie is ingediend, ook al constateert zij dat ze het over de uitvoering niet helemaal eens zijn. Gedeputeerde vindt het wel belangrijk dat die motie er ligt en dat daarmee aan de slag wordt gegaan. In 70% van de gebieden ontstaat een probleem rondom heet draagvlak.

1340 Wat het draagvlak betreft, bemerkt gedeputeerde dat er door sommige Statenleden heel erg gefocust op bepaalde activiteiten. Gedeputeerde zou daar juist van weg willen blijven. Het gebrek aan draagvlak in een natuurgebied of een recreatiegebied kan niet aan één soort activiteit worden gekoppeld. Het gaat om het brede verhaal, een brede afweging. De groepsgrootte is al genoemd, 1345 maar het gaat ook om de wijze van recreatie. Het gaat voorts om de manier waarop de mensen er komen, het soort natuur, de afstand van de natuur tot de activiteit, et cetera.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) hoort gedeputeerde spreken over "*draagvlak*", maar zij bedoelt waarschijnlijk "*draagkracht*". Klopt dat?

1350 Gedeputeerde **Zaal** beaamt dat zij inderdaad "*draagkracht*" bedoelt. Die draagkracht van recreatiegebieden hangt dus met verschillende aspecten samen. Er moet derhalve gekeken worden naar de balans als geheel. Gedeputeerde meent dat dit instrument daar zeker goed bij kan helpen. Tegen de heer Hollebeek merkt zij op dat dit instrument niet enkel het 1355 kwadrant betreft, maar ook de interventieladder verderop in het stuk, waarbij ook de ingrepen, de instrumenten en het handelingsperspectief worden beschreven. Dat is de daadwerkelijke ladder in samenhang met het kwadrant.

Voorts is gevraagd of je dit dan niet zou moeten gebruiken voor individuele toetsing van 1360 bijvoorbeeld een festival. Dat lijkt gedeputeerde niet wenselijk en niet mogelijk, want daarvoor geldt gewoon de vergunningsprocedure. Soms gaat de provincie over de vergunning en soms gaat ook een gemeente over een vergunning. Of soms besluit het recreatieschap. De provincie kan daar geen classificering voor aangeven. Daarmee zou zij immers de bevoegdheid van de gemeenten doorkruisen, hetgeen niet mogelijk en niet wenselijk is. Om die reden wordt de Ladder van Leisure 1365 vooral gebruikt voor bredere afwegingen, bijvoorbeeld bij een uitvoeringsvisie van een recreatieschap of bij een TBO of juist ook voor de uitvoering van de provinciale Visie recreatie en toerisme. Een veel nadere classificering op in te delen activiteiten is niet mogelijk, zodat de provincie daar niet aan kan voldoen.

1370 Voorts is gevraagd hoe de provincie nu verdergaat. Er zijn al een aantal TBO's die geïnteresseerd hebben gereageerd en graag verder willen spreken met de provincie. **Gedeputeerde zal het natuurlijk ook agenderen bij de recreatieschappen waarin de provincie is vertegenwoordigd.** Omdat het een probleem is dat de hele provincie aangaat, is het streven om juist ook schapoverstijgend, met de TBO's, de natuurgebieden en partijen als Waternet, te gaan kijken:

1375 1. hoe we op een goede manier zorgen dat er voldoende recreatiemogelijkheden blijven bestaan voor het groeiend aantal inwoners van Noord-Holland, en

2. hoe we die Ladder van Leisure goed kunnen inzetten, opdat we het instrument ook daadwerkelijk gaan gebruiken.

1380 Er is al heel positief gereageerd. Gedeputeerde Zaal kan een TBO niet dwingen om het te gebruiken, maar naar aanleiding van de reacties is haar huidige gevoel dat het zeker gebruikt gaat worden. **Zij zal haar positie binnen de schappen daar ook voor gebruiken.**

De heer **Hollebeek** (PvdD) hoort gedeputeerde zeggen dat waar we het kunnen gebruiken. In het verleden heeft de provincie te maken gehad met ambitiedocumenten. Hoe verhoudt zo'n ladder zich daartoe? Hoe is daar bruikbaar voor de Staten?

1385

Gedeputeerde **Zaal** meent dat de heer Hollebeek (PvdD) een heel goed voorbeeld noemt van een situatie waarin het instrument gebruikt kan worden. Sommige schappen werken met ambitiedocumenten. Andere schappen werken met een visie en een uitvoeringsprogramma. Die Ladder van Leisure gaat ook echt een instrument zijn dat de provincie in zo'n schap, met de gemeenten die er ook in zitten, kan gebruiken om zo'n ambitiedocument of zo'n visie met uitvoeringsprogramma vorm te geven. De Staten kunnen het dan over het geheel langs de Ladder leggen. Maar als het goed is, zullen GS de Staten meenemen in hoeverre de Ladder van Leisure gebruikt is.

1390

1395 Gedeputeerde Zaal schets nog een ander voorbeeld. Bij Twiske-Waterland wordt thans gewerkt aan een zonering, om juist die balans te vinden tussen natuur en recreatie en ook die daadkracht te versterken. Ook daarbij zal zo'n ladder een goed instrument kunnen zijn. Gedeputeerde ziet derhalve hele concrete manieren om dat ook in de praktijk te brengen. Maar er zijn eigenlijk twee voorbehouden omdat de provincie daar gewoon niet over gaan. Voor individuele vergunningen gelden regimes en soms hebben andere partijen de bevoegdheid. De provincie kan een en ander dan niet afdwingen, maar het wel onder de aandacht brengen.

1400

Mevrouw **Jellema** (PvdA) hoort gedeputeerde Zaal zeggen dat zij met TBO's in overleg is en dat ze dit instrument willen gaan gebruiken, hetgeen mooi is. Er zijn echter nog andere partners die dat eigenlijk ook zouden moeten doen. Mevrouw Jellema wijst op bijvoorbeeld de gemeenten. De SP wees reeds op de Donkere Duinen in Den Helder. Mevrouw Jellema heeft het uitgerekend. Als daar die 35 villa's komen, levert dat de gemeente Den Helder ongeveer €100.000 aan toeristenbelasting op. Dat is wel een hele leuke incentive voor zo'n gemeente. Hoe ga je die dan toch overtuigen dat het misschien niet zo'n heel goed idee is en dat ze die ladder zouden moeten gebruiken. En als ze hem zouden gebruiken, zouden ze volgens mevrouw Jellema niet anders dan tot de conclusie kunnen komen dat het niet zo'n goed idee is om daar 35 luxe vakantievilla's te plaatsen.

1405

1410

Gedeputeerde **Zaal** gaat de Ladder of Leisure ook zeker aandacht brengen bij de gemeenten, zowel de gemeenten waarmee de provincie in een schap zitten als ook de anderen gemeenten, vooral in Noord-Holland Noord. Uiteindelijk blijft het natuurlijk de afweging van een gemeente of een activiteit aan het bestemmingsplan voldoet. Gedeputeerde treedt niet in die bevoegdheid.

1415

Mevrouw **Bouhlef** (SP) vraagt hoe gedeputeerde het dan gaat aanpakken als de gemeenten de Ladder van Leisure naast zich neerleggen omdat ze toch de dollartekens in hun ogen blijven zien?

1420

Gedeputeerde **Zaal** antwoordt dat ze daar niets aan kan doen. Het is een stimulerend, vrijwillig instrument. Op het moment dat een gemeente bepaalt dat het bijvoorbeeld aan het
1425 bestemmingsplan voldoet en een omgevingsvergunning verleent, en deze niet in strijd zijn met de provinciale Omgevingsverordening over andere regelgeving, dan heeft de provincie wat dat betreft geen juridische bevoegdheden. Het betreft dan een afweging van de gemeente. Gedeputeerde zou daar ook niet aan willen tornen.

1430 Gedeputeerde komt tot een afronding. Dit is wat de provincie binnen haar bevoegdheden kan doen met deze Ladder van Leisure. Het gaat om een bredere afweging van bijvoorbeeld visies en ambitiedocumenten, maar niet van individuele activiteiten. Gedeputeerde zal hem verder onder de aandacht brengen van alle partijen die men maar kan bedenken in de recreatieve wereld. Daarmee is nog steeds naar de mening van GS deze motie afgedaan. Dat neemt niet weg dat men met elkaar
1435 voor een veel bredere opgave staan naar aanleiding van het rapport. De VVD vroeg om ook dat gesprek verder te voeren. In het rapport staat dat vooral gedragsverandering wordt beoogd. Handhaving is de meest "eenvoudige" maar ook de meest negatieve vorm van sturing. In het rapport staat voorts dat men er met elkaar voor moet zorgen dat er voldoende groen is en dat er ook meer recreatiemogelijkheden komt. Dat wordt met deze Ladder niet opgelost, maar
1440 gedeputeerde gaat daar wel heel graag het gesprek over aan met de Staten, alsmede met alle partners in het veld die bij deze Ladder betrokken zijn. Dat aanbod wil gedeputeerde graag doen, ook voor degenen die vragen hebben gesteld die eigenlijk veel verdergaan dan onderhavige motie.

De **voorzitter** vraagt hoe een en ander er dan uit komt te zien. De behoefte aan een gesprek is
1445 inderdaad geuit. Er is een BOT-overleg geopperd. De voorzitter vraagt of gedeputeerde hiertoe een specifieke suggestie heeft. Of zal de commissie dat zelf inrichten?

Gedeputeerde **Zaal** gaat niet over de agenda van de Staten, maar meent dat een BOT-overleg een mooie manier zou kunnen zijn. Er dient dan wel onderling bekeken te worden of het raadzaam is
1450 het voor of na het gesprek van gedeputeerde met de sector (de TBO's, de recreatieschappen etc.) in te plannen.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording. Een aantal partijen heeft aangegeven dat de motie wat hun betreft nog niet is afgedaan. Een aantal andere partijen kon er
1455 wel mee leven, maar gaf aan dat een en ander afhankelijk is van de wijze waarop het verdergaat. Volledigheidshalve maakt gedeputeerde in tweede termijn nogmaals een ronde.

Tweede termijn

1460 Mevrouw **Bouhlef** (SP) geeft aan dat haar fractie de motie nog niet als afgedaan beschouwt en dat zij uitkijkt naar de volgende gesprekken, in de vorm van een BOT of anderszins.

De heer **Hollebeek** (PvdD) beschouwt de motie als niet afgedaan.

1465 De heer **De Wit** (VVD) beschouwt de motie wél als afgedaan.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) merkt op, mede richting de SP, dat in de motie wordt gevraagd de Ladder

van Leisure te gebruiken als kader voor alle recreatieve activiteiten. Daarvan wordt heeft de
gedeputeerde gezegd dat zij geen doorzettingsmacht heeft c.q. wil aanwenden, omdat ze niet wil
1470 treden in de bevoegdheden van bijvoorbeeld gemeenten. Is dat de reden waarom de SP de motie
niet als afgedaan beschouwt? Mevrouw Jellema vindt hem namelijk heel uitputtend behandeld. Of je
het nou een "Ladder" of een "kwadrant" noemt, kun je toch moeilijk ontkennen dat deze motie zeer
uitputtend is uitgewerkt, voorzien van een bijlage met al die onderzoeken. De tweede bullet is
wellicht niet afgedaan, maar dat betreft een verschil van inzicht en niet zozeer een onjuiste
1475 uitwerking.

Mevrouw **Bouhlei** (SP) meent dat de motie niet is afgedaan omdat die anders
geïnterpreteerd is dan de SP die bedoeld heeft. Dat is niet veranderd na de beantwoording
van gedeputeerde Zaal. De SP vindt dat er nog wel mogelijkheden zijn. Mevrouw Bouhlei
1480 noemt de festivals als voorbeeld. De makkelijkste stap is om eens te kijken naar de
natuurvergunningen. De groepsgrootte is een eerste punt van aandacht.

Mevrouw **Hogendoorn** (CU) vindt het lastig, aangezien de indieners van de motie niet tevreden zijn.
Tegelijkertijd is er wel heel veel werk gedaan en begrijpt mevrouw Hogendoorn de beantwoording
1485 van gedeputeerde. Zij kiest ervoor om de motie toch als niet afgedaan te beschouwen.

Statenlid **Er** (GL) kampt enigszins met hetzelfde dilemma als de ChristenUnie. Zij begrijpt volledig
de beantwoording van de gedeputeerde, maar aangezien de indieners niet tevreden zijn,
beschouwt GroenLinks de motie derhalve ook als niet afgedaan.
1490

De **voorzitter** wijst erop dat een aantal partijen in eerste termijn niet het woord hebben gevoerd.
Hun stem is thans alsnog nodig om tot een meerderheid te komen voor het al dan niet afdoen van
de motie.

1495 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) beschouwt de motie als afgedaan.

De **voorzitter** merkt op dat D66 in de chat heeft afgegeven dat de motie is afgedaan.

De heer **Mantel** (JA21) beschouwt de motie als afgedaan.
1500

De heer **Van Tiggelen** (PVV) merkt op dat de motie wat zijn fractie betreft is afgedaan.

De **voorzitter** constateert dat de fracties van Forum voor Democratie en DENK thans niet (langer)
aanwezig zijn. Zij maakt tezamen met de griffie de som op. Er wordt gewerkt met een gewogen
1505 peiling. De motie wordt door een meerderheid als afgedaan beschouwd (VVD, Partij van de Arbeid,
D66, CDA, JA21 en PVV) en zal als zodanig worden doorgeleid naar het Presidium. Wél wordt
meegegeven dat een aantal bedenkingen waren en dat in ieder geval een BOT-overleg in gang
wordt gezet.

Met name de SP geeft aan dat de motie niet is uitgevoerd zoals bedoeld. Dat zit 'm er met name in
1510 dat die ook als kader gebruikt moet worden.
De voorzitter geeft het woord aan gedeputeerde Zaal voor een reactie.

Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66):

1515 Gedeputeerde Zaal wil er nog kort op reageren. Het punt van de SP dat het gebruikt moet worden voor de toetsing van individuele activiteiten is onmogelijk. Daarbij geeft gedeputeerde mee dat de provincie op basis van de natuurvergunning niet lichtvaardig vergunningen afgeeft. Dat betreft een streng kader. Er wordt rekening gehouden met het ecologische aspect. Er zit een beheerplan onder. Er wordt straks in verschillende schappen met zoneringen gewerkt. Het zit derhalve goed in elkaar. Op het moment dat de natuur wordt aangepast door een activiteit, dan wordt de vergunning niet
1520 verleend. Daar hoeft derhalve niet naar te worden gekeken, aangezien een en ander al is geregeld. Wat er nu bijkomt -- gedeputeerde is blij dat de SP daarmee is gekomen -- is dat er juist op een bredere basis, binnen een schap, een regio of zelfs de provincie, een goede afweging gemaakt kan worden over wat waar mogelijk is, en waar er instrumenten zijn om het gedrag van mensen te beïnvloeden. Gedeputeerde bedankt de commissie voor het feit dat de motie met een,
1525 weliswaar kleine, meerderheid is afgedaan. Zij gaat hiermee met heel veel plezier aan de slag. Ze benadrukt dat de provincie er nog niet klaar mee is. Een deel van de vragen die vandaag gesteld zijn, komt later terug in een BOT-overleg. Er ligt immers een grote, gezamenlijke opgave.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording en rondt het agendapunt af.
1530

5. B-agenda_Landbouw

5.a Agenderingsverzoek CDA Brief LTO Informatievoorziening situatie Oekraïne

De **voorzitter** geeft als eerste het woord aan mevrouw Koning-Hoeve van CDA, als zijnde indiener van het agendaverzoek.
1535

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) merkt op dat de oorlog in Oekraïne een grote impact heeft op de agrarische markten. Oplopende kosten voor energie en grondstoffen wakkeren de zorgen over voedselzekerheid aan. De voedselprijzen stijgen enorm. Afgelopen week sprak minister Hoekstra
1540 van Buitenlandse Zaken ook over angst voor voedselschaarste en stijgende hongersnoden. Volgens de financieel analist is het belangrijk om te bekijken wat er gebeurt met het thema duurzaamheid en voedsel. Met de gevolgen van de oorlog zijn er ander prioriteiten ontstaan. Wil je echt kunnen investeren in duurzaamheid, dan zal de consument daarvoor moeten betalen. Maar nu de prijzen stijgen om andere redenen gaat het heel lastig worden om de consument nog meer te laten betalen
1545 voor een duurzaam product. Zouden we niet moeten bekijken of we de ambities op het gebied van duurzaamheid kunnen aanpassen? Een deel van onze inwoners is simpelweg niet in staat om nog meer te betalen voor voedsel en energie.

Mevrouw Koning-Hoeve vervolgt met een citaat van een financieel analist: "*De Europese Unie moet gaan nadenken over voedselzekerheid voor de eigen burgers. Over die geopolitieke component is bij het opstellen van de boer-tot-bordstrategie en de Green Deal nooit nagedacht.*" De analisten wijzen erop dat het grote voedselaanbod als een vanzelfsprekendheid werd gezien. Door de vergroeningsplannen nemen de landbouwopbrengsten af en door de oorlog door Oekraïne krimpt het aanbod gigantisch. Dan heb je echt een probleem. Het kan niet anders dan dat de Europese
1550 landbouwpolitiek tegen het licht wordt gehouden. Het CDA is van mening dat ook in Noord-Holland dat moet gebeuren. De ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid moeten ook in balans zijn met verdienmodellen en met voedselzekerheid. Misschien moeten we er op een andere manier naar kijken, bijvoorbeeld door meer met technieken te werken dan met de afschaling van

1560 productie. In de artikelen aangeleverd bij de ingekomen stukken van heden staat dat er wereldwijd al sprake is van een ernstig voedseltekort. "*Na virus en oorlog komt de honger*", luidt een van de koppen. Het getuigt niet van medemenselijkheid als de provincie Noord-Holland alleen maar bekijkt of zij zelf nog wel genoeg te eten heeft. Zij heeft ook een verantwoordelijkheid voor mensen elders in de wereld. Er zijn al langzaamaan wat aanpassingen. In sommige landen in de braaklegregeling opgeschort om meer voedsel te telen. De Verenigde Naties vrezen dat de oorlog 1565 miljoenen armen in actuele nood zal brengen. Kijk naar de geschiedenis. Veel rampen die tot hongersnoden hebben geleid, zijn al gepasseerd in de geschiedenis. Wat leert de provincie daarvan?

1570 Een omslag naar duurzaamheid door samenwerking tussen bedrijven en innovaties kan op dit moment zeker gebeuren. Dat is een goede weg. Maar twijfel is er bij het uit de productie halen van land of sterk extensiveren. Bij extensivering krijg je in veel gevallen dat je maatregelen moet nemen die niet meer gefinancierd kunnen worden. Dat is voor velen onmogelijk. Het CDA wil GS en PS verzoeken om bij verdere uitwerking van het beleid rond duurzaamheid, de voedselvisie, de omzetting van landbouwgrond naar natuur et cetera, rekening te houden met de hedendaagse 1575 situatie in de wereld. Kijk of een pas op de plaats nu nodig is om sterke prijsstijgingen verder te voorkomen en toenemende honger in de wereld tegen te gaan. Het CDA hoort graag op welke punten men elkaar hierin kan vinden, zowel van de andere partijen als van de gedeputeerde.

1580 De **voorzitter** bedankt mevrouw Koning-Hoeve (CDA) voor haar inleiding en geeft het woord aan de overige Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

1585 Mevrouw **Kapitein** (D66) bedankt het CDA voor het agenderingsverzoek. Het is vreselijk wat er in Oekraïne gebeurt en vreselijk wat de consequenties daarvan zijn. Is er daarmee een tekort aan voedsel in de wereld? De meningen verschillen daarover. Mevrouw Kapitein wijst op het standpunt van de agrarische econoom Petra Berkhout. Volgens haar komt er nauwelijks Oekraïens graan naar Nederland. Zelfs wereldwijd is er niet een tekort aan voedsel. Er zijn volgens haar wel andere grote problemen, namelijk de toegankelijkheid, de verdeling en de prijs van voedsel. Deze problemen 1590 bestonden al, maar de oorlog heeft deze versterkt. De zorgen zijn terecht, maar het zijn eerder economische en sociale problemen. De vraag voor de provincie Noord-Holland luidt wat zij met een eventueel voedseltekort kan. Betekent dit dat zij haar grond alleen voor landbouw moet reserveren? Of moet ze minder snel haar grond aan woningen geven of minder natuur creëren? Nee, dat wil D66 niet in Noord-Holland. Het is wel een bevestiging dat Nederland c.q. de provincie 1595 voor haar voedsel minder afhankelijk zou moeten zijn van wat er elders in de wereld gebeurt. Oftewel, kortere ketens. Voorts moet er nog sneller worden omgeschakeld naar duurzame landbouw, zoals Tineke de Vries van LTO Akkerbouw ook zegt. De transitie van dierlijk naar plantaardig zou idealiter nog hoger op de agenda moeten komen. Voor de sociale kant van voedsel moet integraal naar de totale keten worden gekeken. In de provinciale Voedselvisie ligt voor al 1600 deze zaken een mooie basis. D66 meent dat er goede stappen worden gezet.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt of mevrouw Kapitein (D66) niet ziet dat in bijvoorbeeld Ethiopië en Bangladesh enorme hongersnoden ontstaan omdat er gewoon geen granen meer naartoe gebracht kunnen worden, omdat deze er simpelweg niet zijn?

1605

Mevrouw **Kapitein** (D66) beaamt dat haar fractie inderdaad ziet dat daar hongersnoden ontstaan, hetgeen zij vreselijk vindt. Het is echter de vraag wat daarvan de echte oorzaak is. Heeft het niet veel meer een economische en een sociale oorzaak dan dat er te weinig voedsel is?

1610

Statenlid **Kostic** (PvdD) hoort weer de fossiele agrolobby die zich er zorgen over maakt dat er te weinig ruimte is voor de landbouw en dat er honger dreigt. Als dat echt de zorg van het CDA zou zijn, dan zou de fractie vandaag nog moeten pleiten voor de transitie naar minder dierlijk en meer plantaardig. Bij de technische briefing is reeds besproken -- wetenschappers bevestigen het bovendien al jaren -- dat de meeste grond thans gebruikt wordt voor veevoer en dat is ontzettend inefficiënt. Dierlijke producten maken gemiddeld slechts 18% van de calorieën in ons dieet, maar de veehouderij neemt wereldwijd 83% van de landbouwgrond in beslag. 61% van de EU-graanvoorraad gaat gewoon naar veevoer. Twee derde van de oppervlakte van Nederland gaat naar veevoer. Dus er is voldoende voedsel in de wereld -- dat zeggen alle wetenschappers -- maar het wordt gewoon niet goed verdeeld.

1620

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt of de Partij voor de Dieren niet ziet dat voor dierlijke consumptie vaak geteeld wordt op gronden waar vaak niks anders geteeld kan worden, bijvoorbeeld gras in veenweidegebieden? Ook in andere landen gebeurt dat vaak op hele grote gronden waar geen tarwe of anderszins geteeld kan worden, maar enkel gras en andere producten voor dierlijke consumptie.

1625

Statenlid **Kostic** (PvdD) heeft daarover twee opmerkingen. Allereerst is het maken van dierlijke producten zo inefficiënt dat zelfs indien, hypothetisch gezien, een deel van de grond (de veenweidegebieden) wordt teruggegeven aan de natuur en de rest van de grond gebruikt wordt voor landbouw, zij het minder dan nu, er veel meer mensen gevoed kunnen worden dan met het huidige systeem mogelijk is. Zo inefficiënt is het. Dit zegt niet alleen de Partij voor de Dieren, maar ook Oxford, Harvard, Leiden en noem maar op. Statenlid Kostic blijft zich erover verbazen dat men op deze fossiele weg blijft zitten en het CDA hier steeds op blijft hameren. Het is onwetenschappelijk, onverantwoord en gewoon niet eerlijk naar de boeren. Laten men met elkaar optrekken om de boeren in de transitie te helpen richting meer plantaardig en niet dit soort sprookjes steeds verkopen. Het gaat ook ten koste van de armste mensen in de wereld, want zij moeten concurreren met de westerse vee-industrie. Dat is de reden waarom de problemen die het CDA nu schetst, ontstaan.

1630

1635

1640

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) is het totaal niet eens met Statenlid Kostic (PvdD). Er zal misschien een deel van de gebieden die nu voor de teelt van producten voor dierlijke consumptie gebruikt worden, omgezet kunnen worden, maar lang niet alles. Er zijn zo veel landen waar echt die dieren nodig om eiwit dat voor hen opneembaar is, om te zetten in eiwitten voor mensen. Mevrouw Koning-Hoeve is het derhalve niet eens met de Partij voor de Dieren.

1645

Statenlid **Kostic** (PvdD) betreurt het dat de wetenschap niet gevolgd wordt door het CDA. Ten slotte merkt zij op dat er een viertal hamsterende handelaren in onder andere veevoer, dat nu de voedselprijzen opdrijft. Het komt er dus op neer dat de armste delen van de wereld moeten concurreren tegen de westerse veehouderij. Laat de provincie vooral opzetten op meer plantaardig

1650

en de boeren daarbij helpen. Hopelijk zijn GS het daarmee eens.

Statenlid **Cardol** (GL) houdt het heel kort en sluit zich aan bij de vorige twee sprekers.

1655 De heer **De Wit** (VVD) heeft op de iPad een bericht staan van de Verenigde Naties, die in mei al
waarschuwden voor oplopende voedseltekorten en daarmee hongersnoden, met name in de armste
delen van de wereld. Dat komt niet alleen door de huidige oorlog die gaande is, maar ook door de
impact van corona en de klimaatverandering. Deze constatering leren dat voedsel niet als
vanzelfsprekend mag worden beschouwd. Bij een stijgende wereldbevolking is er de plicht om ook
1660 na te denken over hoe men in godsnaam alle monden nog gaat voeden. Goede voeding is het begin
van iedere dag. De VVD meent dat de provincie Noord-Holland daar ook haar steentje aan moet
bijdragen. Dat betekent dus dat niet alleen de landbouw van belang is voor bijvoorbeeld het
beheren van de natuur of het kenmerkende landschap, maar ook gewoon voor diehard
voedselproductie.

1665 De heer De Wit refereert aan hoogleraar Rob de Wijk, die er ook bijzondere podcasts over heeft. Hij
zegt eigenlijk dat voedselvoorziening op dit moment onderdeel is van de oorlogsmachine van
Poetin. Het betreft nu een incidenteel conflict, maar kan ook best zo zijn in andere toekomstige
conflicten. De heer De Wit sluit zich aan bij de woorden van het CDA dat de Europese Unie veel
1670 beter haar agrobusinessmodel zou moeten plotten en moet de provincie Noord-Holland op korte
termijn oog blijven houden voor voedsel in de mondiale keten. Hij meent wel dat er gewaakt moet
worden dat er niet al te grote stappen worden gezet omwille van het incident dat nu mondiaal
plaatsvindt en welke impact Noord-Holland daarop kan hebben. De heer De Wit meent de provincie
het met name binnen de eigen invloedssfeer moet houden. Hij blijft derhalve bij de boodschap die
1675 hij net ook heeft verkondigd in het kader van de veenweidestrategie. Er zijn veel opgaven in de
landbouw op dit moment, over water, stikstof en bodem. Daarnaast zijn er opgaven wat betreft
bedrijfsopvolging -- zijn er nog mensen die interesse hebben om in deze sector te werken? -- en
risico op misoogsten door bijvoorbeeld een veranderend klimaat. Al die uitdagingen komen nu
samen. Wat de VVD betreft is er één randvoorwaarde voor alle oplossingen, namelijk dat de sector
1680 en de mensen in die sector het ook nog moeten kunnen meemaken. Dat is de belangrijkste oproep
van de VVD. Daar moet de provincie binnen haar invloedssfeer maximaal op inzetten. Dat betekent
bijvoorbeeld in de aanpak van de stikstof, waarover ongetwijfeld nog veel zal worden gesproken,
dat dat dus ook belangrijk is. Het gaat ook om de boer die het moet kunnen meemaken. Dat gaat
de VVD inbrengen in de komende discussies binnen de provincie.

1685 Mevrouw **Hogendoorn** (CU) merkt op dat Oekraïne de graanschuur van Europa is c.q. was.
Nederland kan dat graan betalen, maar arme landen betalen hiervoor de prijs. Het is jammer dat dit
punt nu gekaapt wordt voor de discussie "*vlees versus plantaardig*", terwijl het eigenlijk gaat over
het punt voedselvoorziening en voedselzekerheid. Het is heel goed om te bespreken en scherp te
1690 houden hoe de provincie hieraan kan bijdragen.

Mevrouw **De Groot** (SP) meent dat deze discussie verdraaid veel lijkt op de discussie over het
Groningse gas. Met andere woorden: Groningen mag nog verder gaan zakken doordat er daar gas
vandaan gehaald wordt, omdat er oorlog in Oekraïne is. Natuurlijk is het zo dat mensen door deze
1695 crisis mogelijk getroffen worden door hongersnood, maar het is ook door het eigen "kolonialisme"
of de omgang van de wereld dat de mensen in die landen zijn overgestapt van het eten van granen

die ze daar teelden naar het graan dat in Oekraïne wordt geteeld. Dat geldt misschien ook wel een beetje voor Nederland, aangezien het ook niet heel erg veel tarwe verbouwt voor het eigen brood. Mevrouw De Groot vindt het een beetje lastig om het CDA direct weer de gelegenheid te zien aangrijpen om over te gaan op een nog hogere voedselproductie in Noord-Holland.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) geeft aan dat ook zijn fractie zich zorgen maakt over de voedselzekerheid op korte en langere termijn. Daar heeft zij verschillende redenen voor, die vandaag niet allemaal behandeld kunnen worden. De heer Van Tiggelen benoemt er vijf:

1. De situatie in Oekraïne, waar enkele procenten van de graanproductie wereldwijd vandaan komt. Zeemijnen verhinderen het uitvaren van de betreffende bulk carriers. Wie daarvoor verantwoordelijk is, laat de heer Van Tiggelen even onbesproken.
2. De PVV betreurt dat ervoor wordt gekozen om een groeiende bevolking te combineren met een kaalslag in de agrarische sector op aantoonbaar irrationele gronden. Deze laatste bewering vergt enige toelichting. De PVV hecht eraan dat mensen begrijpen op grond van welke feiten de PVV tot deze conclusie komt. Wanneer wordt gesproken over reactieve stikstofverbindingen en boeren, gaat het over ammoniak (NH₃). Het komt de PVV voor dat niet iedereen beseft hoe enorm weinig er van dit gas aanwezig is in de atmosfeer. Het gaat om slechts enkele miljardste delen van de lucht, niet meer. Diverse boeren hebben de laatste tijd methoden uitgevonden, inclusief werkende proefopstellingen die uitstoot aan de bron weten af te vangen met 95% tot zelfs 100% effectiviteit. De bewering dat er geen andere opties zouden zijn voor de boeren lijkt de PVV op gespannen voet te staan met de werkelijkheid. Waarom hoort men daar niks meer over? Sinds 1990 is de hoeveelheid ammoniak in de lucht met 65% afgenomen. In welke mate heeft de natuur hier positief op weten te reageren? Hoe is dat gemeten? Wanneer er geen sprake is van natuurherstel, op grond van welke feiten zou verdere vermindering dan opeens wél natuurherstel opleveren? Men probeert ons wijs te maken dat ammoniak, dat lichter is dan lucht en pas neerslaat bij regen, zou neerslaan op het naastgelegen Natuur2000-gebied. Het is zelfs zo dat ammoniak nog iets lichter is dan hete lucht in en heteluchtballon. En dat zou moeten neerslaan op het naastgelegen Natura2000-gebied?
- Er ligt af en toe iets op de auto van de heer Van Tiggelen dat veel zwaarder is dan ammoniak, te weten zand uit de Sahara, vele duizenden kilometers verderop. Je kunt soms iedereen in de maling nemen, sommige mensen kun je altijd in de maling nemen, maar je kunt niet altijd iedereen in de maling nemen. De laatste tijd wordt in diverse publicaties melding gemaakt van stikstoftekort in de natuur, onder anderen door een groep Duitse dendrologen en boeren die zich zorgen maken om een lager eiwitgehalte in tarwe en rogge als gevolg van stikstoftekort. Het heeft er alle schijn van dat er geen strijd gaande is tegen stikstof, maar tegen boeren die iets hebben waar behoefte aan is, namelijk vierkante meters.
3. Een geheel andere bedreiging voor de voedselzekerheid zou een nieuwe periode van global cooling zijn die overigens reeds lijkt te zijn begonnen, zoals door diverse wetenschappers aangekondigd. De laatste jaren worden wereldwijd aan de lopende band koude- en sneeuwrecord gebroken. Deze zijn niet te zien of te horen bij de NPO. Deze ontwikkeling gaat op termijn ernstige gevolgen hebben voor de landbouw en voedselvoorziening. Hierdoor worden de boeren nog veel belangrijker dan ze nu al zijn. Met name de fruitteelt zal hier als eerste door worden getroffen. De bijdrage aan voedselzekerheid zou als eerste stap vergen dat het stikstofsprookje door de shredder gaat. De politiek doet hier iets wat ook op andere onderwerpen gaande is: geld dat de burger niet heeft, besteden aan oplossingen die niet werken, ter bestrijding van problemen die er niet zijn.

- 1745 4. De voedselzekerheid staat onder druk doordat de kunstmatig hoge energieprijzen de visserijsector en de glastuinbouw in een onmogelijke situatie brengen, waarbij het stilleggen van de bedrijfsvoering steeds vaker de enige optie is. Meer uitgeven dan er binnenkomt, is iets waar alleen de overheid langdurig mee wegblijft. De visserij en de glastuinbouw kunnen die grap niet uithalen.
- 1750 5. Voedsel moet er niet alleen zijn, maar je moet het ook nog kunnen betalen. €60 miljard uitgeven aan een klimaatsprookje en stikstofgekte kost de 8 miljoen huishoudens in dit land €7.500 per huishouden. Daar kun je aardig wat boodschappenkarretjes mee vullen. Op het moment is de overheid bezig met het plegen van economische euthanasie op een groeiend deel van de bevolking. Een krasse uitspraak die de heer Van Tiggelen toch wil maken. De PVV verwacht niet dat men naar haar zal luisteren. Haar lijkt de enige vreedzame manier om van dit wanbeleid af te komen, het verstandig hanteren van de rode potloden op 15 maart 2023.
- 1755 De bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft het woord aan gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66):

- 1760 Gedeputeerde Zaal bedankt mevrouw Koning-Hoeve (CDA) voor het agenderen van dit belangrijke onderwerp. Het is goed dat er in Provinciehuis een keer het gesprek over wordt aangegaan. Wat in Oekraïne gebeurt, is natuurlijk vreselijk, in de eerste plaats vanuit humanitaire overwegingen. Ook de economische gevolgen zijn aanzienlijk, zowel op mondiaal niveau en ook qua voedsel, maar ook op provinciaal niveau. Op dat laatste zal gedeputeerde zich vandaag focussen. Naar aanleiding van de vraag van het CDA is gedeputeerde het gesprek aangegaan met de sector. De fractie is best geschrokken van de consequenties die de oorlog heeft voor de provinciale agrarische sector, zowel ten aanzien van de prijzen voor grondstoffen, veevoer en kunstmest, als voor de glastuinbouw de enorme prijsstijging van energie. Gedeputeerde ziet ook dat ondernemers in Noord-Holland moeilijke keuzes moeten maken om bijvoorbeeld maar de kassen leeg te laten staan of geen investeringen te doen. Zij maakt zich daar zorgen om, maar in algemene zin kan de
- 1765 voedselproductie Noord-Holland gelukkig wel doorgaan. Vorige week heeft er in de commissie EFB een technische briefing plaatsgevonden, waaruit bleek dat het bijvoorbeeld qua import en export nog redelijk te overzien is in deze provincie. Maar nogmaals, de gevolgen zijn op individueel ondernemersniveau best groot. Daarover moet men derhalve het gesprek blijven aangaan. Het probleem mondiaal, Europees en landelijk. Gedeputeerde wil nog één ding zeggen over het Noord-
- 1775 Hollandse beleid. Uiteindelijk laat de oorlog in Oekraïne zien dat de wijze waarop er nu voedsel wordt geproduceerd en geconsumeerd niet de wereldbevolking gaat voeden. Dat moet echt anders. Gelukkig draagt de provincie Noord-Holland daar met haar Voedselvisie een steentje aan bij. Dat gaat om een verduurzaming in de hele keten. Dat gaat ook om een meer regionale voedselvoorziening in de korte keten. Het gaat om regenerieke en kringlooplandbouw. Belangrijk is
- 1780 ook dat de eiwittransitie niet de enige oplossing is. Indien wat er wordt geproduceerd op die landbouwgrond eerst door de dieren en dan door de mens wordt geconsumeerd, draagt dat ook bij aan een duurzamer voedselsysteem. Dus het is een combinatie van verschillende zaken, waarbij de kosten eerlijk verdeeld moeten worden over de keten. Dat is ook de reden waarom de provincie met de Voedselvisie ook de ketenbenadering heeft neergelegd, omdat de kosten niet allemaal
- 1785 gedragen moeten worden door de boeren, maar ook door de consument en de lagen daartussen. Het is een enorme uitdaging om in alle ketenlagen de eerlijke prijs door te voeren. Gedeputeerde hoopt dat het ministerie daar ook naar zal kijken.
- Een kort antwoord op de vraag van mevrouw Koning-Hoeve (CDA) is dat de oorlog in Oekraïne juist

1790 laat zien dat het beleid op het gebied van verduurzaming -- ook door de glastuinbouw van het gas af, maar ook op basis van de Voedselvisie -- alleen maar bevestigt hoe noodzakelijk en urgent het is dat alle lagen -- provincie, Rijk en EU -- een bijdrage gaan leveren aan de wijziging van het voedselsysteem. Gedeputeerde hoopt dan op een duurzame toekomst waarin iedereen in de wereld gevoed kan worden, maar ook op perspectief en een goed verdienmodel voor de boeren, die toch maar dat voedsel voor iedereen produceren.

1795

De **voorzitter** constateert dat er geen behoefte is aan een tweede termijn. Tot besluit geeft zij het woord aan mevrouw Koning-Hoeve (CDA).

1800 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) begrijpt enerzijds de reactie van gedeputeerde Zaal. Ten dele is zij het hiermee eens. Anderzijds is zij wel een beetje teleurgesteld dat zij niet meer laat blijken dat we qua voedsel in een wereldmarkt en wereldeconomie leven, waaraan we ons niet zomaar kunnen onttrekken. Natuurlijk is het CDA het met haar eens dat het goed is om de korte ketens te stimuleren, maar dat zal nooit de wereldhandel verdrijven. Gedeputeerde kan ook niet beargumenteren dat Nederland gaat stoppen met koffie drinken, thee drinken of chocolade eten.

1805 Nederland blijft onderdeel van de wereldmarkt, ook qua voedsel. Mevrouw Koning-Hoeve blijft er derhalve voor pleiten dat gedeputeerde daar toch naar gaat kijken en dat ook Noord-Holland die bijdrage blijft leveren aan de voedselzekerheid in Europa en de rest van de wereld.

Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66):

1810 Gedeputeerde Zaal heeft niet gezegd dat zij alle voedsel uit de korte keten wil. De ambitie hiertoe in de Voedselvisie bedraagt 25%. Dat betekent dat er nog 75% van verder kan komen. Voorts is zij het met mevrouw Koning-Hoeve (CDA) eens dat er in Noord-Holland ook avocado's, koffie en chocola wordt geconsumeerd. Het betreft derhalve een van de maatregelen. Gedeputeerde benadrukt dat juist om de wereldbevolking te kunnen voeden, het zo belangrijk is dat er naar een

1815 ander systeem van productie en consumptie en alle lagen daartussen wordt gegaan, dus een betere manier om met de bodem om te gaan, meer plantaardig, meer regeneratief. Dan kan dat gerealiseerd worden. Maar gelet op de huidige manier maakt gedeputeerde zich ook zorgen over de toekomst.

1820 De **voorzitter** bedankt het CDA en de gedeputeerde voor respectievelijk het agenderingsverzoek en de beantwoording en rondt het agendapunt af.

6. Rondvraag gedeputeerde Zaal

Er zijn geen aanmeldingen ontvangen.

1825 De **voorzitter** gaat over tot een korte schorsing.

Schorsing van 16.20 uur tot 16.25 uur

7. A-agenda Water

1830 7.a.1 **Water: Amendement aangenomen in PS van ZH; aanvulling op het voorstel tot wijziging reglement voor Rijnland**

7.a.2 **Water: Wijziging reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland inzake geborgde zetels (A-agenda NLG 13-06-2022)**

1835 De **voorzitter** heropent de vergadering. Zij licht toe dat onderhavig onderwerp op 13 juni jl. reeds is besproken. Er is toen geconcludeerd dat het als hamerstuk naar PS kon worden doorgeleid. Echter, op 15 juni jl. hebben de Provinciale Staten van Zuid-Holland het voorstel gewijzigd aangenomen. GS van Noord-Holland hebben PS geïnformeerd met een brief over de besluitvorming aangaande de reglementswijziging en de gevolgen hiervan.

De commissie zal hedenmiddag de brief bespreken en PS opnieuw adviseren over de voordracht.

1840

Als eerste geeft de voorzitter het woord aan gedeputeerde Loggen voor een korte toelichting.

1845 Gedeputeerde **Loggen** (VVD) merkt op dat het redelijk uitzonderlijk is dat een reeds behandeld voorstel opnieuw ter tafel komt, zeker ook in ogenschouw genomen dat er een wetswijziging op dit onderwerp wordt verwacht. Het amendement loopt daarop vooruit. Een en ander leidt tot de nodige administratieve rompslomp. Het zou chiquer zijn geweest als de Staten van Zuid-Holland en de Staten van Noord-Holland het in gezamenlijkheid hadden opgepakt. Om die reden hebben GS gemeend om PS drie opties voor te leggen over hoe te handelen. Zij doen dit op neutrale wijze, opdat de Staten de volledige vrijheid hebben om tot een besluitvorming te komen.

1850

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Loggen voor diens toelichting. De drie benoemde opties luiden als volgt:

1. Besluiten op 4 juli conform voordracht 24 mei, uitgezonderd het onderdeel over de geborgde zetels;
- 1855 2. Besluiten op 4 juli conform voordracht 24 mei, met een gelijkloidend amendement als in Zuid-Holland;
3. Voordracht aanhouden tot PS van 19 september.

De voorzitter geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

1860 *Eerste termijn*

1865 De heer **Mantel** (JA21) bedankt GS voor de drie gegeven opties in deze bijzondere casus. JA21 kan zich vinden in de voorgestelde wijziging die de collega-Statenleden van Zuid-Holland hebben aangenomen (optie 2). De fractie heeft daarom de intentie om het voorstel zoals aangegeven onder b. in te dienen in de Statenvergadering van 4 juli a.s. Graag hoort JA21 wat de visie van de andere partijen op dit onderwerp is, aangezien het recentelijk ook landelijke politieke aandacht heeft gekregen.

1870 Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) merkt op dat ook het CDA zich kan vinden in optie 2, oftewel het indienen van een gelijkloidend amendement als in Zuid-Holland.

De heer **De Wit** (VVD) heeft er in de vorige commissievergadering reeds op gewezen dat het zijn fractie geen goed plan lijkt om een ander beleid te voeren dan in Zuid-Holland. De VVD heeft derhalve de insteek om daartoe te komen. Optie 2 heeft derhalve haar steun.

1875

Statenlid **Cardol** (GL) kan zich niet vinden in het voorstel uit Zuid-Holland. Noord-Holland heeft het er echter maar mee te doen, aangezien het niet mogelijk is om twee verschillende voorstellen op te leggen aan Rijnland. GroenLinks zal derhalve waarschijnlijk wel voor optie 2 (b.) stemmen.

- 1880 Gedeputeerde Loggen heeft voorgaande commissievergadering een tijdspad voorgesteld. Het zou enorm kunnen helpen als dat tijdspad er vóór de PS-vergadering van 4 juli a.s. ligt. Of kan gedeputeerde wellicht nu al de zekerheid bieden dat, indien het besluit pas in september wordt genomen, de reglementswijziging alsnog tijdig wordt doorgevoerd en het bij de verkiezingen in 2023 kan worden meegenomen? Als die toezegging er niet komt, zal GroenLinks helaas moeten besluiten voor optie 2 (b.)
- 1885

De **voorzitter** merkt op dat GroenLinks ruim door haar spreektijd heen is.

- 1890 De heer **Hollebeek** (PvdD) sluit zich volledig aan bij de inbreng van Statenlid Cardol (GL). De Partij voor de Dieren wil een en ander het liefst zo democratisch mogelijk en zo snel mogelijk. Hoe minder geborgde zetels en hoe sneller, hoe beter. De Partij voor de Dieren opteert derhalve vooralsnog voor optie 3 (voordracht aanhouden tot PS van 19 september). Mocht het echter niet mogelijk zijn om duidelijkheid te krijgen voor september, dan zal de fractie akkoord gaan met zeven in plaats van negen geborgde zetels.

- 1895 Mevrouw **Gonggrijp** (D66) geeft aan dat de voorkeur van haar fractie eveneens uitgaat naar optie 3. Net als GroenLinks en de Partij voor de Dieren vindt ook D66 het echter wel belangrijk dat de wijzigingen zo snel mogelijk kunnen worden doorgevoerd. Kan gedeputeerde derhalve bevestigen dat het eerder toegezegde tijdspad bij optie 3 niet in het geding komt? Naar aanleiding van diens
- 1900 reactie zal mevrouw Gonggrijp uiteindelijk afwegen of haar fractie voor optie 3. (voorkeur) dan wel voor optie 2. kiest.

- De heer **Van Tiggelen** (PVV) sluit zich aan bij de woorden van de heer Mantel (JA21). De PVV spreekt derhalve haar voorkeur uit voor optie 2 (conform voordracht 24 mei, met een gelijkloidend
- 1905 amendement als in Zuid-Holland).

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) merkt op dat haar fractie graag meegaat in het landelijke en derhalve optie 3 verkiest.

- 1910 Mevrouw **Bouhlef** (SP) spreekt haar voorkeur eveneens uit voor optie 3.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn. Zij concludeert dat een aantal keren optie 2(b). is verkozen en een aantal keren optie 3 (afhankelijk van mogelijke toezeggingen over het tijdspad).

- 1915 De voorzitter geeft het woord aan gedeputeerde Loggen voor diens beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Loggen** (VVD):

- Gedeputeerde Loggen acht het verstandig om een aantal zaken uit elkaar te houden. Ten eerste is er sprake van een in de Tweede Kamer aangenomen wetsvoorstel, dat nog door de Eerste Kamer
- 1920 heen moet. Statenlid Cardol (GL) heeft ervoor gepleit om het tijdspad in beeld brengen. Hier is ook een toezegging op ontvangen. Rond 12 juli a.s. is het aan GS om het, ijs en weder dienende, vast te stellen. Voornoemd traject is pas aan de orde op het moment de wet formeel bekrachtigd is. De volgende vraag luidt dan of de provincie er klaar voor is en, zo ja, wanneer?

1925 Het tweede traject is dat er reeds een reglementswijziging in gang is gezet, waarmee het aantal geborgde zetels van negen naar zeven wordt gebracht (gelijk aan de rest van de provincie Noord-Holland). Daarop is een nieuw amendement ingediend teneinde iets te doen aan de verhouding van de geborgde zetels. Vervolgens zijn er drie opties in kaart gebracht. De Staten moeten echter rekening houden met de theoretische mogelijkheid dat de Eerste Kamer het wetsvoorstel aanhoudt of verwierpt. Dan ontstaat er opnieuw vertraging. Optie 2 (b.) voorziet erin dat vooruitlopend daarop het traject toch doorgang kan vinden. Gedeputeerde kan zich voorstellen dat een amendement van dergelijke strekking ook op een positief advies van GS kan rekenen, opdat men vooruitlopend op alles in ieder geval synchroon loopt in het reglement voor Rijnland. Daarmee wordt voorkomen -- mocht de Eerste Kamer tot een ander oordeel komen -- dat op dit onderdeel vertraging ontstaat.

Gedeputeerde heeft de Staten goed gehoord. Het meest pragmatische is om zo veel mogelijk gelijktijdig op te lopen. Het traject over het tijdspad heeft er weliswaar alles mee te maken, maar het zit er net naast. Een en ander wordt thans inzichtelijk gemaakt en komt richting de Staten.

1940 De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Loggen voor diens beantwoording, maar heeft weliswaar geen harde toezegging gehoord. Er is behoefte aan een korte tweede termijn.

Tweede termijn

1945 De heer **Mantel** (JA21) bedankt gedeputeerde voor diens heldere antwoord. Hij gaat er op dit moment van uit dat JA21 het amendement zal indienen conform in optie 2 (b.) is voorgesteld.

1950 De **voorzitter** constateerde reeds in eerste termijn dat ook CDA, VVD en PVV hier voorstander van zijn. Zij bespeurde nog wel enige twijfel over het tijdspad bij ChristenUnie, GroenLinks, D66, Partij voor de Dieren en SP. Deze fracties hebben derhalve hun voorkeur uitgesproken voor optie 3.

1955 Statenlid **Cardol** (GL) merkt op dat hij geen harde toezegging heeft gehoord van de gedeputeerde ten aanzien van het tijdspad. Hij ziet zich conform eerder aangegeven derhalve genoodzaakt om voor optie 2 te kiezen. Hij wil enkel voor uitstel gaan (optie 3) als helder is dat een en ander nog mogelijk is binnen de huidige Statenperiode. Die helderheid wordt thans niet gegeven, zodat GroenLinks op dit moment voor optie 2 kiest, in de hoop dat in september alsnog een nieuw besluit kan worden genomen om de geborgde zetels conform het initiatiefvoorstel van de Kamerleden Bromet en De Groot af te schaffen.

1960 De **voorzitter** noteert optie 2 (b.) voor GroenLinks en informeert nogmaals naar het standpunt van D66.

1965 Mevrouw **Gonggrijp** (D66) beaamt dat gedeputeerde geen heel harde toezegging heeft gedaan. D66 houdt het desondanks liever bij optie 3. Als gedeputeerde echter niet kan toezeggen dat er geen vertraging in het proces ontstaat, vreest mevrouw Gonggrijp dat D66 toch ook zal moeten ombuigen naar optie 2.

1970 Mevrouw **Jellema** (PvdA) heeft een rotsvast vertrouwen in de Eerste Kamer en gaat voor optie 3.

De **voorzitter** wijst erop dat het een gewogen peiling betreft en gaat over tot een telling. Zij concludeert dat er een meerderheid is voor optie 2 (b): het vaststellen van het ontwerpbesluit met een gelijkkluidend amendement als in Zuid-Holland. JA21 neemt het initiatief om dit amendement in te dienen, vooralsnog met steun van JA21, CDA, VVD, PVV en GroenLinks.

1975

De voordracht zal als bespreekstuk worden doorgeleid naar de PS-vergadering van 4 juli dan wel 11 juli a.s.

8. Sluiting

1980

De **voorzitter** bedankt de commissieleden voor hun aanwezigheid. Het betreft de laatste vergadering van de commissie NLG voor het zomerreces. Zij ziet de Statenleden echter graag nog tegemoet tijdens de PS-vergaderingen op maandag 4 juli a.s. en maandag 11 juli a.s. en sluit de vergadering om 16.43 uur.

1985

De eerstvolgende reguliere vergadering van de commissie NLG vindt plaats op maandag 5 september a.s.

1990

8. 23. Sluiting

De **voorzitter** geeft aan dat de rest van de bespreking op 27 juni gaat plaatsvinden. Vandaag is bereikt dat de Jaarstukken zijn besproken en de kaderbrief. Ook is afgesproken het verslag van deze bespreking als adviesstuk toe te voegen aan de behandeling door PS op 4 juli. De financiële stukken van de omgevingsdiensten worden als hamerstuk doorgevoerd, evenals de wijziging voor het reglement van bestuur van het Hoogheemraadschap van Rijnland inzake de geborgde zetels. Op verzoek van deze commissie worden de financiële stukken van de recreatieschappen als bespreekstuk doorgevoerd. De wijziging gemeenschappelijke regeling Waterschap Loosdrecht wordt een hamerstuk.

1995

2000

Bij het volgende deel van deze vergadering wordt doorgegaan met de tweede termijn van de veenweidestrategie. Verder komt aan de orde: de rondvraag van gedeputeerde Rommel, de recreatieportefeuille waar het gaat om de B-stukken, de Ladder van Leisure en het agenderingsverzoek van Landbouw van de CDA brief LTO informatievoorziening situatie Oekraïne. Dat betekent dat de **voorzitter** allen graag terugziet op 27 juni in de hybride vergadering die start om 13.15 uur. Zij wijst op de prachtige folder die voor allen klaar ligt en schorst om 17.45 uur deze vergadering tot 27 juni.

2005

De eerstvolgende reguliere vergadering van de commissie NLG vindt plaats op maandag 5 september a.s.

2010